

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΤΟΣ Α' 1884

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

20 ΜΑΙΟΥ ΑΡΙΘ. 12

Ἀνεκδοτὸν ἀπόσπασμα ἐπιθέσεως
τοῦ στρατηγῶ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ

Τὴν κάτωθι δημοσιευμένην ἀνεκδοτὸν καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἐποφιν πολέμιον ἐκθεσίαν ἀπέστειλεν ὁ ἀδελφός μου Ἰθακήσιος στρατηγὸς Διονύσιος Εὐμορφόπουλος πρὸς τὸν γραμματεῖα τοῦ Κολοκοτρώνη Φωτίου Χρυσανθόπουλον ἢ Φωτῆα τῆ αἰτήσεως του, συνοδεύων αὐτὴν διὰ τῆς ἀκολουθοῦσης ἐπιστολῆς.

Περιπόθητε ἀδελφε εὐ ἀσπάζομαι.

Ἐν Ἀχαΐᾳ, τῆν 13 Δεκεμβρίου 1857.

Ἐσωκρίστως σοῦ πρῶτον ἐλαχίστου ζήτηθείσας παρ' ὑμῶν πληροφορίας σοῦ λέγω λοιπόν, φίλε μου, ὅτι εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἔρου ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος ἄγανος ἐν ὅλοι εἶχον πλησίον τῶν ἀνθρώπων οἵτινες ἐφάνησαν χρήσιμοι καὶ εἰς τὸν ἑαυτῶν τῶν, ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐγὼ ἔστρεφα λόγους, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐδρίσκωμαι σήμερον εἰς . . . Καὶ ἔγγραφα πολλὰ καὶ σημειώσεις ἀπείρους ἠμπορούσα νὰ σοῦ στείλω, πλὴν, φίλε μου, μένω εἰς Ἀχαΐαν εἰς τὸ κτήμα μου καταγενομένου παντοιοτρόπως, μὴ ἐδρεθῶ εἰς θέσιν εἰς τὴν ἡλικίαν μου ταύτην καὶ ἐντροπιασθῶ, καὶ οὕτε ὑγειαν καλὴν ἔχω ἕνεκα τούτου καταχωρήσατε τὰ μέχρι σήμερον σταλέντα πρὸς ἡμᾶς ἔγγραφα κάτωθεν τῶν ὁποίων θέσατε τὴν ὑπογραφήν μου, μετ' ἐπισημάνσεων ὅπως πάντοτε νὰ καταχωρηθῶν ὡς ἀπόσπασμα ἐπιθέσεως τοῦ Δ. Εὐμορφόπουλου, ὅχι ὅμως καὶ ὡς ἀλόκληρος ἐκθεσίς ἢ βιογραφία ἂν θέλῃς νὰ τὰ καταχωρήσῃς ὡς ἀπόσπασμα ἐπιθέσεως μου τὰ ὅσα σοῦ ἔστειλα θέσε καὶ τὴν ὑπογραφήν μου, εἰδὲ ἄλλως ἢ μὴ καταχωρηθῶν ὡς ἀπὸ μέρους μου σταλέντα διότι μοῦ κάμνεις ἄδικον. Σὲ ἀσπάζομαι καὶ μένω

Δ. Εὐμορφόπουλος.

Τὸ πρῶτόν μου ἔργον ἤμουν θαλασσινοῦς διέτρεξα εἰς διάφορα μέρη, ὧν πλοίαρχος εἰς ἰδιόκτητόν μου πλοῖον, κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1818 ἔμεινα τὸν χειμῶνα εἰς Γαλαζίον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐπέρασαν ὁ Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος Πελοποννήσιος, Νικόλαος Σκουφᾶς καὶ Χριστόδουλος Λουριώτης ἐξ Ἄρτης ἀμφοτέροι οὗτοι ἐκατηχούσαν τὸ μυστήριον τῆς φιλικῆς ἐταιρίας κατηχηθεὶς τότε καὶ λαβὼν τὸν ὄρκον παρήτησα τὸ πλοῖόν μου εἰς συγγενεῖς μου, χωρὶς νὰ θεωρήσω πλέον τὰς ἰδιαιτέρας μου ὑποθέσεις, ἀφωσιώθην πλέον ὄλος μου ὁ σκοπὸς εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἔργου καὶ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1819 ὑπῆγον εἰς Βουκουρέστιον μετ' ἀποστολῆν Ἀρχιμανδρίτην Ἰωακείμ ὀνομαζόμενον, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὴν Βουργαροιλρικὴν διάλεκτον μετ' ἀπόφασιν νὰ προχωρήσωμεν εἰς αὐτὰ τὰ μέρη, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφοβήθη νὰ με ἀκολουθήσῃ ἀνεβαλα τὸν σκοπὸν μου μετ' ὀλίγον ἐφθασεν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Φλέσας ἢ Δικαῖος μετὰ τοῦ ὁποίου ἐσυνοικίωσα, ὅστις ἐνήργει δραστηρίως τὰ τῆς ἐταιρείας μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν ἐφθασε καὶ ὁ Ἀναγνωστόπουλος, ἐκρίθη παρ' ἀμφοτέρων εὐλόγον νὰ περάσω εἰς Πελοπόννησον πρὸς ἀντάμωσιν τοῦ Πετρόμπεη καὶ ἄλλων τινῶν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ῥηθέντος Π. Μαυρομιχαλῆ, ἐκεῖ ἐσυνάχθησαν ὅλοι οἱ προὔχοντες τῆς Μάνης καὶ ἐδώσαν νέον ὄρκον ὅτι θέλουσιν ἀφίσει χάριν τῆς Πατρίδος δια τῶν τὰ πάθη, καὶ γί-

νουν ὅλοι ἐν σῶμα καὶ μία ψυχὴ, ἀλλ' ὀλίγον διατηρήθη ἡ ἐνωσις αὐτῆ. Ἀπέρασα εἰς Καλάμας πρὸς ἀντάμωσιν στρατιωτικῶν τινῶν τῆς Μεσσηνίας, οἵτινες ἐπροφυλάττοντο παρὰ τῶν Τούρκων, ἐνήργησα διὰ τοῦ Πανάγου Ζάρκου καὶ Ἀθανασίου Κωνσταντίνου νὰ ἔλθουν πρὸς ἀντάμωσιν μου ἦλθαν εἰς τὸ Μοναστήριον ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Κεφαλαῖς, οἱ ἀδελφοὶ Ἡλίας καὶ Νικήτας Φλέσας ἢ Δικαῖοι, ὁ Γεροπέτροβας καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ἐπέστρεψα εἰς Κωνσταντινούπολιν συγκατοίκησα μετὰ τοῦ Δικαίου, καὶ ἐκεῖ ἐνήργησα καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὴν ἐταιρίαν πολλοὶ ἐπτανήσιοι καπεταναῖοι καὶ μικροτέρως τάξεως ἄνθρωποι. Μετὰ τὴν ἀνοίξιν τοῦ 1820 ἐπέρασα εἰς Βουκουρέστιον καὶ τὸν ἴβριον ἐπέρασα εἰς τὸ Γαλαζίον ἐκεῖ εὐρήκα τὸν Παππᾶ Φλέσαν καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ κατέβημεν εἰς Ἰσμάηλι, ὅπου ἦλθε καὶ ὁ Προΐγγηψ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐξηγήθημεν μετ' αὐτοῦ τοῦ ἦτον ὁ καθείς ἐξ ἡμῶν καὶ τί ἐπραξεν ἀποτεινόμενος εἰς ἐμὲ μοὶ εἶπε νὰ ἔβγω εἰς τὸ καθαρτήριο καὶ νὰ μείνω μαζὶ του καὶ τοῦ τὸ ὑπεσχέθη, ὁ Ἀρχιμανδρίτης ὧν παρῶν μετ' ἐδίεκοψε καὶ μοὶ εἶπε νὰ ἐνθυμηθῶ τὴν ὑπόσχεσίν μου ἐρώτησεν ὁ Προΐγγηψ ποῖαν ὑπόσχεσιν ἔδωσεν ὁ Εὐμορφόπουλος; καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης τοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι ἐπτανήσιος ἐκ τῆς Ἰθάκης καὶ γνωρίζει τὸν τολμηρὸν σκοπὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅτι ἠμπορεῖ νὰ καταρθώσῃ ὁ Εὐμορφόπουλος εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος δὲν δύνασθε οὔτε ἡ ἐκλαμπρότης Σας οὔτε ἐγὼ στραφῆς πρὸς ἐμὲ ὁ Ὑψηλάντης μοὶ εἶπε ὑπάγε ἀδελφε Εὐμορφόπουλε. Ὁκίσθημεν νὰ ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἂν δὲν ἀνταμωθῶμεν ζῶντες ἄς ἀνταμωθῶσιν αἰψυχάριμας εἰς τὴν μέλλουσαν ζῶνσάνε χωρήσα διὰ Κωνσταντινούπολιν, ἠρώτησα τοὺς ἐφόρους ἂν ὁ Καπετὰν Κωνσταντῆς Γκούστης γνωρίζει τὴν ἐταιρίαν, εἶναι ὁ μόνος ὅπου θὰ συντελέσῃ εἰς τὸν τολμηρὸν σκοπὸν οἱ ἔφοροι μᾶς εἶπον ὅτι οὔτε γνωρίζει οὔτε πρέπει νὰ γνωρῆσῃ τὴν ἐταιρίαν διότι φοβούμεθα δὲν ἐφοβούντο αὐτὸν νὰ τοὺς ἐπιβουλεύθῃ, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν οἱ ἔφοροι ἦτον ἔμποροι καὶ ἐφοβούντο μὴ χάσουν τὰ ἐμπορεύματά των καὶ διὰ τὸν μεγάλον σκοπὸν τοῦ ἔθνους δὲν ἐφρόντιζαν δὲν ἠμπορούσα νὰ ἡσυχάσω καὶ ἀπεφάσισα νὰ ὑπάγω εἰς τὸ σταυροδρόμι καὶ ἤρα κάποιον Σπυριδῶνα Παππαδάτον συναδελφόν καὶ ἦλθον εἰς λόγον μετ' αὐτοῦ διὰ τὸν Γκούστην ποίου χαρακτήρος καὶ ποῖαν ἀρχὴν ἄνθρωπος ἦτο μ' ἐπληροφόρησεν ὅτι «ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἠμπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ διὰ μεγάλα πράγματα ἀλλ' οἱ ἔφοροι μ' ἐπεριόρισαν

μὴν ἤθελε φανερώσω τι εἰς αὐτόν, ἄλλως με εἶπαν θέλουσιν βάλλει νὰ με φονεύσουν ἕνεκα τούτου ὁ ἄνθρωπος δὲν γνωρίζει τίποτε» αὐτὰ μοὶ εἶπεν ὁ Παππαδάτος, καὶ ἐγὼ τοῦ εἶπον ἴσως αὐτοὶ θὰ ἔχουν καμμίαν βεβαίαν ὑπόνοιαν καὶ ἀπατάσαι, ἀλλ' ἐκεῖνος ὀρκίζεται φρικτᾶ, ὅτι οὗτος δὲν εἶναι τοιοῦτος καὶ μοὶ εἶπε νὰ ὑπάγω εἰς τὸ σπήτι τοῦ ὅπου θὰ εὔρω καὶ αὐτὸν διὰ νὰ συνεξηγηθῶμεν, ἀφοῦ ἀνταμώθη καὶ εἶδον τὸν ἐνθουσιασμόν του καὶ τὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἐντὸς τοῦ στόλου ἐμείναμεν σύμφωνοι νὰ φροντίσω νὰ ἐμβάσω ὅσους ἀνθρώπους δύνηθαι εἰς τὸν στόλον, καὶ εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἠτοίμασα τετρακοσίους ἢ ἀπόφασίς μας ἦτον μετ' ἐναντὸν ἀνεμον νὰ περάσωμεν εἰς τὸν Σκούταρη μετ' ἑκατὸν ἀνθρώπους ἐκλεκτοὺς καὶ νὰ βάλωμεν φωτιὰ εἰς πολλὰ μέρη. Ὁ Σουλτάνος ἐνόησε εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις ἐξέρχεται τοῦ Παλατιῦ, καὶ ἐκολακνεύμεθα ἴσως τὸν συλλαβόμεν καὶ τὸν φέρομεν εἰς τὰ πλοῖα ὅπου εἶχαμεν μακρυσμένα τῆς ζήρας ἢ ἐλπίς αὐτῆ ἐματαιώθη διὰ τῆς ἔχθρας τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουδουράκη μετὰ τῶν Μαυρομιχαλαίων καὶ διὰ τῆς ἀρνήσεως τῶν ἐφόρων εἰς τὸ νὰ τοῦ δόσωμεν χρήματα τὰ ὁποῖα ἐζήτητε τυφλωθεὶς ἐκ τῆς ἀπελπισίας ἐκάμε τὸ τρομερὸν ἀμάρτημα τὸ νὰ προδώσῃ τὴν ἐταιρίαν εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ ἔφερε τὴν ἀποτυχίαν τοῦ σκοποῦ καὶ ἐσφραγίσθησαν τὰ κατασκήματα τοῦ Κουμπάρη τοῦ Μαύρου καὶ ἄλλων πολλῶν διὰ νὰ εὔρον πειστήρια ἀλλὰ δὲν εὔρον τίποτε, ὁ δὲ Πρέσβυς τῆς Ρωσσίας ἐζήτησε ἱκανοποίησιν εἰς αὐτοὺς πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ Πρέσβυος ἐθανατώθη ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουδουράκης ὁ δὲ Βεζύρης ὑποπτεύων τὸν Γκούστην ἔστειλε καὶ τὸν ἐπῆρε ὁ δὲ Καπετὰν Πασσᾶς τὸν ἐζητοῦσε διότι ἀνευ αὐτοῦ δὲν ἐκινεῖτο ὁ στόλος ὁ Βεζύρης ὀρκίσθη ὅτι θέλει τὸν στείλει ἄμα ὁ στόλος ἐτοιμασθῆ νὰ κινήσῃ καὶ ἀμέσως τὸν ἐπνίξε καὶ διὰ νὰ πληρωθῇ ὁ ὄρκος τὸν ἀπέλυσεν εἰς τὸ ρεῦμα νὰ φθάσῃ τὸν στόλον. Ἀνεχώρησα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατ' ἀρχὰς Ἰανουαρίου 21, καὶ ἐφθασα εἰς Ἰδρα καὶ ἀντάμωσα τοὺς ἀδελφοὺς Ντουμπάζηδες τὸν Λάζαρον Τζαμαδόντὸν Νικόλαον Σπηλιοτόπουλον τὸν Ἰωάννην Κλάδον ὁ ὁποῖος ὡς ἱατρός ἐσύχναζεν εἰς τὰς ἐπισημοτέρας οἰκογενείας τῆς Ἰδρας ὅλοι σύμφωνοι μοὶ ἐπαραπονέθησαν ὅτι ὅταν ἐπέρασαν ὁ Περσεβὸς πολὺ τοὺς ἐδυσ-ἀρέστησε διὰ τῶν λόγων του λέγοντάς τους ὅτι ἐὰν δὲν κινήθουν θὰ πάρῃ τὸ ἔθνος τὰ πλοῖα τῶν διὰ τῆς βίας, τοὺς καθσύχασα λέγοντάς τους, ἐφῆθη πολὺ κακὰ καὶ ἀνόητα διότι ἡ Ἰδρα δὲν εἶναι χωριστὴ ἀπὸ τὸ ἔθνος, μάλιστα τὸ ἔθνος εἰς

αυτήν έχει τὰς μεγαλύτερας του ἐλπίδας. Ἐπειδὴ ἄναρχοι ἔξ Ἰδρας μετέβην εἰς Κόρινθον ἠντάμωσα τὸν Σταυρὸν Νικολάου καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς Βοστίτζαν, ἐκεῖ ἐγνωρίσα τὸν Ἀνδρέαν Λόντον μετὰ τοῦ ὁποίου ἐξηγήθη τὰς δυσπραγεῖας τῶν Ἰδραίων ἔνεκα τοῦ Περεβοῦ καὶ ἤρχισαν νὰ μεταπούν πολλὰ δεινὸν τὸ ἐπιχειρήμα.

Ὁ Ἀνθὶμος Ραζῆς εἶχε περάσει εἰς Ἰδραν καὶ εἶχε καταγῆσει τοὺς ἐπισημοτέρους Ἰδραίους οἵτινες τὸν ὑπολήπτουτο ἀπεφασίσαι μετὰ τοῦ Λόντου ἐκ συμφώνου νὰ γράψωμεν εἰς τὸ Πήλιον ὄρος ὅπου εὑρίσκετε ὁ ῥήθεις Ραζῆς καὶ ἐξηγήθημεν τὴν δυσπραγεῖαν τῶν Ἰδραίων καὶ ὅτι ἂν τοὺς γράψῃ θέλουσιν τὸν ὑπακούσαι· τοὺς ἔγραψε καὶ τοὺς παρεκίνησε νὰ μὴ φέρουσιν τὴν παραμικρὰν ἄλλειψιν διότι καὶ αὐτοὺς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκεῖ καταγίνονται εἰς μεγάλα πρᾶγματα καὶ εἶναι ἔτοιμοι εἰς κίνησιν εὐρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μεταβῶ πάλιν εἰς Ἰδραν μόνος μου καὶ τὴν ἡμέραν πάλιν τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐξ Ἰδρας ἄρῃσα τοὺς Ἰδραίους εἰσιμασμένους διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Μονοβασίας καὶ τοῦ Ναυπλίου· φθάσας ἐκ νέου εἰς Κόρινθον ἠντάμωσα πάλιν τὸν Σταυρὸν Νικολάου τῷ εἶπον τὴν ἐναρξίν τῆς ἐπαναστάσεως τὸν παρεκίνησε νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν νύκτα ἐκείνην μετ' ἄλλων τῶν ἐκεῖ εὐρισκόμενων Χριστιανῶν. Ἐκινήθη πρὸς ἀντάμωσιν τοῦ Λόντου καὶ Ζαίμης, οἵτινες εὐρίσκοντο εἰς Μέγα Σπήλαιον μετ' ἄλλων πολλῶν προύχοντων· ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπρόφθασα καὶ μετέβην εἰς Κερπινὴν καὶ ἐξηγήθημεν τὰ διατρέχοντα μετὰ τῆς ὥρας ἐκείνης τὸ πρῶτὸν ὁ Λόντος μετέβη εἰς Βοστίτζα, ἐγὼ μετὰ τοῦ Κ. Ζαίμη μετέβην εἰς τὸν Ἅγιον Βλάση ὅπου ἐγένετο συγκέντρωσις στρατοπέδου· ἐκεῖ ἐφθασαν οἱ Ἀρχιερεῖς Γερμανὸς καὶ Κυρνήσιος καὶ ἐνήργουν πάντες μετὰ ἀσπληνῆτος ἀσπληνῆτος τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐφθασαν ἀποσταλμένοι πρὸς ἡμᾶς ὁ ἦθος Ἀμπελακίουτῆς· σκεπτόμενοι λοιπὸν μετὰ τοῦ Ζαίμη καὶ Ἀρχιερέων νὰ περάσῃ ἕνας πρὸς τὸ μέρος τῆς Ρούμελης καὶ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ Σούλιον καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἐκεῖ κινήματα καὶ νὰ παροικίῃ ὅσον τὸ δυνατόν τὴν ἐναρξίν ὁ ἦθος διευθύνθη διὰ τὴν Ρούμελην καὶ ἐγὼ μετέβην διὰ τὴν Μεσσηνίαν· φθάνοντας εἰς τὰ Λαγκαδιά εὗρον τὸν Κανέλον Δ. Δελιγιάννην ἔχοντα συνειγμένον ἀρκετὸν στρατὸν καὶ πιασμένους τοὺς Λαγκαδιανούς τούρκους καὶ ἐξηγήθημεν μετὰ τοῦ Δελιγιάννου τὰ τοῦ σκοποῦ· ἐτραβήξα τὰ ἔμπροσθεν καὶ καθ' ὁδὸν ἐμαθοῦν ὅτι συνέλαβον τοὺς Καλαματιανούς τούρκους· οἱ Τούρκοι τότε ἐφευγαν ἀπὸ τὴν Ἀντροῦσα καὶ ἐπήγαιναν εἰς τὰ φρουρία τὰ Μεσσηνιακὰ, οἱ δὲ Καρυντιοὶ ἐδοκίμασαν νὰ φύγουν ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρεδόθησαν. Ἐγὼ διευθύνθη εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ὅπου ἀντάμωσα τὸν Ἀρχιμανδριτὴν Δικαῖον, Κεφάλαν, Παπατσόννη, Πέτροβαν καὶ Θενασοῦλαν καὶ ὄλους τοὺς Ἀρκαδινοὺς καὶ διωρισθησαν ὅσοι ἦτον διωριμένοι διὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Κάστρου καὶ οἱ λοιποὶ ἐσυνάζοντο εἰς Τρίπολιν καὶ Καρύταινα

συγχρόνως ἐφευγαν καὶ οἱ τούρκοι τοῦ Φαναρίου διὰ τὴν Τρίπολιν· εὐρέθην ἔμπροσθεν ὁ γέρων Κολοκοτρώνης τοὺς ἐπολιόρκησεν ἀρκετὰ καὶ ὑπερρωθήσασιν μετὰ τὸν κίνδυνον νὰ ἐμῶν εἰς τὸ φρούριον τῆς Καρυταίνης καὶ ἅμα ἐφθάσαμεν ὅλοι καὶ τοὺς πολιορκήσαμεν δυνάτῃ, μαθόντες οἱ τούρκοι τῆς Τριπολιτῆας ἐκίνησαν ἕως ὁκτῶ χιλιάδες πεζοὶ καὶ ἵππεῖς καὶ τοὺς ἀνοίξαν καὶ τοὺς πῆραν εἰς τὴν Τρίπολιν, αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐπληρώθη εἰς τὸν ἀριστερόν μηρὸν ἅπ' ἐκεῖ βαθυμῆδον ἐπίασαμεν τὸ Βαλτέτι. Μετὰ ταῦτα ἦλθον οἱ τούρκοι ἀποφασιστικοὶ ἐκεῖ μὴ ὄντες καλὰ προπαρασκευασμένοι· μᾶς σήκωσαν τὴν πρῶτην φορὰν οἱ τούρκοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγην ὥραν τοὺς ἐπῆραν καὶ τοὺς ὑπέγραν ἕξω τῆς Τριπόλεως μ' ἀρκετὴν τους ζημίαν ὑστερα ἐδυναμώσαμεν τὰ ταμπούρια φθάνοντας ὁ Κιχαγαγιάνης μ' ἀπόφασιν καταστροφῆς· ἀλλὰ δὲν περιτολῶν εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι ὁποῖα καταστροφή ἐγένετο τότε εἰς τοὺς τούρκους.

Μετὰ ταῦτα μετέβην εἰς τὰ Δολιχνὰ καὶ εὗρον τὸν Νικήτα κλεισμένον, ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δύο πολέμους ἀδυνατήσαν οἱ τούρκοι πολὺ καὶ ἡμεῖς ἐπληρώσαμεν εἰς τὰ Τρίκορφα ὅπου δὲν ἐπαυσε καμμίαν ἡμέραν ἢ πολιορκία, εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἔφθασε καὶ ὁ Μερβριώτης θριαμβεύοντας ἐως τὰς Ἀθήνας· τότε εὐρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑπάγωμεν νὰ πιάσωμεν τὰ Δερβανά καὶ ἐφώναξαμεν ὅσοι πιστοὶ ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἔβλεπαν τὴν Τριπολιτῆαν πλησιάζοντας νὰ πῆσῃ δὲν ἠθελε κανεὶς διὰ νὰ κινήθῃ. Ὁ γέρων Κολοκοτρώνης καὶ ὄλοι ὅσοι εἴχαμεν ἀνθρώπους τοὺς ὑποσχόμεθα νὰ πάρουν δύο μεριδιά οἱ στρατιῶται ὅσοι ἠθέλων ἔλθει εἰς τὰ Δερβανά οἱ δὲ ὅσοι μένουσιν εἰς τὴν Τριπολιτῆαν ἔνα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσυνάχθησαν ἀρκετοὶ διὰ τὰ Δερβανά· ἐκεῖ ἦλθεν καὶ ὁ Παπαφιλέας μετὰ τοὺς ἀδελφούς του Ἠλίαν καὶ Νικήταν, ὁ Νικήτας, ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης, Ἄντωνος Κολοκοτρώνης, ὁ Ἠλίας Μαυρομικχάλης, Κυριακούλης Γεωργίου Χελιώτης, Ἄναγνώστης Πετμεζᾶς Νικόλαος Σολιάτης καὶ ἄλλοι πολλοὶ· ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦ Γ. Χελιώτη καὶ Νικολάου Σολιάτου ἐστάθημεν εἰς τὴν Κισιὰ τῆς Βιλίας ὅπου ἐδιευθύνθημεν ὄλοι οἱ δὲ λοιποὶ ἐμοιράσθησαν εἰς διαφόρους ἄλλας θέσεις ὅπου συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς κατέχοντες τότε τὴν Πέτραν τῆς Λεβαδείας, ἐκάμαμεν διαφόρους ἀκροβολισμούς μετὰ τοὺς Τούρκους· πληροφορηθέντες ὅμως οἱ στρατιῶται τὴν πᾶσιν τῆς Τριπολιτῆας ἤρχισαν καὶ ἐφευγον ἀπὸ εἶδομεν ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἠθέλομεν μείνει ἄνευ στρατιωτῶν καὶ νὰ τρέχωμεν κίνδυνον, εἰδοποιήσαμεν τὸν Ὀδυσσεὰ περὶ τῆς λεπτοαξίας ταύτης, ὅστις κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἔγραψε τότε πλαστὸν γράμμα, ὅτι δῆθεν ἔλαβεν αὐτὸ ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ ἔλεγεν ὅτι ἀπὸ Τριπολιτῆαν στέλλονται ἐναντίον τοῦ Μερβριώτη καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὄσων ἐμέναμεν ἔκει εἰκοσι πέντε χιλιάδες στρατιῶται, καὶ τὸν ὡδήγει νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ

διευθύνθῃ εἰς Θερμοπόλεως, νὰ περάσῃ δὲ ἀπὸ τὸν Κόκκινον, καὶ τὴν παραλίαν τῆς Ἀτλαντής, τὸ ὅποιον καὶ ἔπραξεν ὁ Μερβριώτης ἅμα ἔλαβε τὸ γράμμα τοῦ Ὀδυσσεῶς· ἀπὸ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐμέναμεν εἰς Δερβένια μετὰ ὀλίγους στρατιώτας ἐπεστρέψαμεν ὄλοι εἰς Τριπολιτῆαν φθάσαντες εἰς Τριπολιτῆαν, συνεννοήθη τότε ἐγὼ μετ' ἄλλων Ἑπτανησίων καὶ ἀνεχώρησα μετ' ἰκανούς στρατιώτας διὰ τὰς Πάτρας ὅπου καθ' ὁδὸν προσεβλήθη ἀπὸ τὴν οὐκ ὀλίγην θραύσιν κάμνουσαν τότε ἐντὸς τῆς Τριπολιτῆας νόσον λοιμικὴν φθάσαντες δὲ εἰς Πάτρας καὶ μὴ δυνάμενος ἔνεκα τῆς νόσου νὰ μείνω ἐκεῖ, ἐπέρασα εἰς Μεσολόγγιον ὅπου διέμεινα μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1822 ἕως οὐ ἀναλάβω ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν· ἀναλαβὼν ὄθεν περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου ἰδίου ἔτους ἀνεχώρησα ἐκ Μεσολογγίου μετ' ἰκανούς στρατιώτας διευθυνόμενος εἰς Θερμοπόλεως ὅπου ἀντάμωσα ἐκεῖ τὸν Ὑψηλάντην, τὸν Ὀδυσσεὰ, τὸν Γκούραν, τὸν Νικήταρην, καὶ πολλοὺς ἄλλους· μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰδόμεν τὴν μεγάλην προετοιμασίαν τοῦ Δράμαλης, ὅστις ἐτοιμάζετο διὰ τὴν Πελοπόννησον· οἱ εὐρισκόμενοι ἐκεῖ ὄπλαρχηγοὶ μετὰ παρέκαλεσαν νὰ περάσω ὁ ἴδιος εἰς τὸ Ἄργος ὅπου διέμεινε τότε ἡ Κυβέρνησις, καὶ νὰ κάμω γνωστὸν εἰς αὐτὴν τὰ κινήματα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Δράμαλη, καὶ συγχρόνως τὸν μέγαν στρατὸν τὸν ὅποιον εἶχεν εἰς κίνησιν· ἀναχωρήσας δὲ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ φθάσας εἰς Ἄργος παρέστησα εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰ πάντα καὶ ὅτι ὁ Δράμαλης εὐρίσκειται καθ' ὁδὸν, ἀλλ' εὗρον τὴν Κυβέρνησιν ἀλληλομαχοῦσαν· δὲν ἔδωσαν οὐδεμίαν ἀκρίσιαν εἰς τὴν παράστασιν τοῦ κινήσου· μετὰ παρέλθουσιν δὲ 5 ἢ 6 ἡμερῶν ἐφθασεν ὁ Δράμαλης εἰς Κόρινθον ἀνετόχλητος· τότε λοιπὸν ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως ἐφευγον διὰ ξηρὰς καὶ ἄλλοι διὰ θαλάσσης, καὶ μόνος ὁ Προεδρεύων τότε τὴν Βουλὴν Ὑψηλάντης ἔμεινε ἐντὸς τοῦ Ἄργους καὶ συνεκεντρώθημεν μετ' αὐτοῦ ὅσοι εὐρέθημεν ἐκεῖ· τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐφθασεν ὁ Δράμαλης· καὶ ἐστρατοπέδωσεν εἰς τὰ πέρα τῶν Ἄργους, ὅπου δὲν ἐπαύσαμεν δὲ ὄλης τῆς ἡμέρας τὸν ἀκροβολισμὸν ἐμποδίζοντες αὐτὸν τοῦ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν πόλιν, τὸ δὲ ἐσπέρας ἐτραβιχθήκαμεν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, καὶ οἱ Τούρκοι ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ νομίζων ὅτι τὸ φρούριον ἔχει ἀρκετὰς ζωοτροφίας ἐβρίψεν ὄλην του τὴν προσοχὴν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐξηκολούθει νὰ πολιορκίῃ αὐτὸ· ἀλλ' ἡμεῖς μὴ ἔχοντες ἐντὸς αὐτοῦ οὔτε τροφὰς ἀρκετὰς οὔτε πολεμοφόδια μὴ εἰς μένειν ἐντὸς αὐτοῦ 6 ἡμέρας, ἔπειτα ὄμως εὐρέθημεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀφίσωμεν ἐντὸς τοῦ φρουρίου μικρὰν φρουρὰν ὅπως φαίνεται ὅτι διατηρεῖ τὸ φρούριον, ἐξήλθομεν μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ διευθύνθημεν εἰς τοὺς Μύλους, ὅπου ἀφήσαμεν καὶ ἐκεῖ φρουρὰν καὶ ἐπεράσαμεν εἰς Ἀχλαδοκάμπον ὅπου εὗρομεν ἐκεῖ τὸν γέρο Κολοκοτρώνη, καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὅπου συνεκεντρώθη στρατόπεδον· ἐκεῖ λοιπὸν ἐγένετο σκέψις τί νὰ κάμωμεν καὶ ποῖον

μέρος νὰ πιάσωμεν· ὡς τοιοῦτον ἀπεφασίσθη καὶ ἐπίασαμεν τὸ Κεφάλαι τοῦ Ἄργους καὶ ἐκάμνωμεν συχνὰ ἀκροβολισμούς· μίαν ἡμέραν ὄμως ἐπροχωρήσαμεν ἀπὸ δύο μέρη καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ φρουρίου καὶ τῶν ἀμπελιῶν ὅπου ἐγένετο πεισματῶδες μάχη, καὶ ὅπου ὑπέστησαν περισοτέρην φθορὰν οἱ Πετροβάτοι καὶ ὁ Κεφάλας καὶ ὅπου ἐπληρώθη καὶ τὸ ἄτη μου τὴν ἀκόλουθον νύκτα ἀπεφασίσαμεν καὶ ἀνοίξαμεν τοὺς Τούρκους διὰ νὰ ἐβγάλωμεν τὴν ἐντὸς τοῦ φρουρίου μένουσαν εἰσὶ μικρὰν φρουρὰν, τὸ ὅποιον καὶ κατερωθήσαμεν ἄνευ ζημίας. Κενωθέντος δὲ τοῦ φρουρίου ἦλθον ἐντὸς αὐτοῦ οἱ Τούρκοι καὶ μὴ εὐρόντες οὔτε τροφὰς οὔτε ἄλλο τι ἀπλησίθησαν καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐπιστρέψουν ὅπως πληροφορηθέντες τὸν σκοπὸν τοῦ ἀπεφασίσαιμεν νὰ πιάσωμεν τὰ Δερβένια ὁ Ὑψηλάντης, ὁ Παπαφιλέας, ὁ Νικήτας ἐγὼ καὶ ὁ Κεφάλας, ἐπήγαμεν εἰς Ἅγιονόρι καὶ περιεμένομεν πολεμοφόδια τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐκίνησαν οἱ Τούρκοι νὰ περάσουν εἰς Κόρινθον ἀπὸ Δερβενάκων καὶ ἤρχισαν νὰ περνοῦν ἐως οὐ φθάσαμεν ἐκεῖ ἐγένετο τρομερὸ ἀιματοχυσία, καὶ ἐκλείσθη ὁ δρόμος ἐκ τῶν πτωμάτων τῶν Τούρκων καὶ τῶν ζῶων, συγχρόνως ὄμως ἐφθασαν καὶ οἱ Κολοκοτρωῆται ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ ἐγένετο τότε ἡ μάχη πεισματωδέστατη, ὄθεν ἀπὸ εἶδεν ὁ Δράμαλης τὸ δύσκολον τῆς διαβάσεώς του ἐβιάσθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ καὶ ἐστάθη ἔξωθεν τοῦ Ναυπλίου· τόσα λάφυρα ἐπῆραν οἱ στρατιῶται εἰς αὐτὴν τὴν μάχην, ὡστε ἐβιάσθησαν νὰ ζητήσουν ἄδειαν πενταήμερον ὅπως ἐξασφαλίσουν αὐτὰ καὶ νὰ ἐπιστρέψουν, ἦτις καὶ τοὺς ἐδόθη· ὁ κύλεμος τοῦ Δερβενάκου ἐγένετο τῆν τετάρτην, τὴν δὲ παρασκευὴν τὸ πρῶτὸν ἐφάνη μακρόθεν ὁ Δράμαλης, ἐρχόμενος νὰ περάσῃ ἀπὸ Ἅγιονόρι εἰς Κόρινθον, ἡμεῖς ἐβγήκαμεν ἔμπροσθεν καὶ ἄρχισεν ἡ μάχη, ἀλλ' οἱ στρατιῶται εἶχον τόσην γενναίότητα ἀπὸ τὸν πρώτον πόλεμον, ὡστε τοὺς ἐφαίνετο ὅτι κνηγοῦν πρόβατα καὶ ὄχι στρατὸν, καὶ ἂν εὐρίσκοντο ἐκεῖ καὶ οἱ στρατιῶται οἵτινες πρὸ δύο ἡμερῶν εἶχον ἀναχωρήσει μετὰ ἄδειαν ἕως καὶ αὐτοὶ ὁ ἴδιος Δράμαλης δὲν ἠθελε δυνήθῃ νὰ περάσῃ εἰς τὴν μάχην ταύτην οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ διακρίνη τὸν ἀριστεύσαντα περισοτέρον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἦτις διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς 6 ὥρας· περὶ τὰ τέλη ὄμως αὐτῆς ἐφθασαν ἀπὸ τὰ πέρα ἀρκετοὶ στρατιῶται, πλην ἕως οὐ φθάσωμεν ἐκεῖ, ὁ Δράμαλης μετὰ ὄλους ἐγλύτους εἶχον ἀπεράσει τὸ στενόν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν μετέβην ὄλοι ὁμοῦ εἰς Δερβένια ὅπου συνεκεντρώσαμεν ἀρκετὸν στρατὸν καὶ ἐμείναμεν μέχρι τῆς Νοεμβρίου· πληροφορηθέντες δὲ τότε ὅτι τὸ Ναῦπλιον ἐκλονίζετο καὶ ὁ Στάϊκος ἐμβῆκεν εἰς τὸ Παλαμίδι, ἀνεχώρησαν ὄλοι διὰ Ναῦπλιον καὶ ἐμείνα μόνος ὡς ὄπλαρχηγὸς τῶν Δερβενίων μετὰ τοὺς μείναντας στρατιώτας, καὶ ὡς τοιοῦτον μετὰ ἀνεγνώρισε καὶ μετ' ἔδωκεν ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ ἕπ' ἀριθ. 658 καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 Νοεμβρίου 1822

διπλώματος τῆς ἰδίας Γερουσίας· ἀπὸ λοιπὸν μετ' ἀνεγνώρισε ὡς τοιοῦτον ἐζήτησα ἀπὸ αὐτὴν νὰ με ἐφοδιάσῃ μετὰ πολεμοφόδια καὶ τροφὰς, διὰ νὰ διατηρήσω τὴν θέσιν, ἀπ' ὅπου ἐμελλε νὰ περάσῃ ὁ Δράμαλης, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν μού ἔστειλαν ὅ,τι ἐγὼ ἐζητοῦσα, ἀλλὰ μού ἔστειλε καὶ 80 μαστῶρους μετὰ τοὺς ὁποίους εἶχε κάμει συμβόλαιον πρὸς κατασκευὴν πυργῶν καὶ διαταγὴν πρὸς ἐμὲ νὰ τοὺς διατηρήσω ἀπ' ὅ,τι ἠθελε τοὺς χρεώσασθαι· ἀπὸ διέμενα εἰς Δερβένια ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη ἀπεπειραθῆ πολλοὶ καὶ διευθύνθη πρὸς τὸ μέρος τῶν Δερβενίων ἀλλ' ἀπέτυχε, ἀπεφασίσαν δὲ μετὰ ταῦτα νὰ διευθύνθῃ ὁ στρατὸς οὗτος εἰς Πάτρας, ὅστις φθάσας μέχρι τῆς Ἀκράτης ἔδωκε τέλος, τὸ ὅποιον εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι. [Ἐπείτα συνέχισα.]

Ο ΓΚΙΩΝΗΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΥΚΚΟΣ

- Ποῖος εἶσαι; ἐρωτᾷ ὁ γκιώνης.
- Κούκος εἶσαι; ἀνερρωτᾷ ἡ παρῳδία.
- Τί φωνάζεις;
- Τί κουκούεις;
- Πόθεν εἶσαι;
- Κούθεν εἶσαι;
- Κουκῳδία!
- Κουκῳδία!

Ἦσως ἐξηκολούθησεν ἡ συνδιάλεξις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου, ἕως ὅχι· τίς εἶναι τόσον μέγας, ὡστε νὰ διαθέτῃ τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν κατ' ἀρέσκειαν; Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἄγνωστοι πρὸς ἀλλήλους ἐχθροὶ ἔταν κατά πρώτον ἔλθουσιν ἐναντιπαράστασι, ταχέως ἀποβάλλουσι μέρος τῆς ὀργῆς, εἶτε ἐκ φόβου εἶτε διὰ νὰ μετρήσωσι ψυχρότερον τὰς ἐκατέρωθεν δυνάμεις· οἱ γενναϊότεροι τῶν στρατιωτῶν πρὸ τῆς μάχης, εἶτε φαίνεται εἶτε προσδοκᾷ ὁ ἐχθρὸς, αἰσθάνονται παραδόξον αἰσθημα ὁμοιάζον πρὸς γνήσιον φόβον· αἰσθάνονται δηλονότι τὸ αἶμά των νὰ ταξειδεύῃ ἐκτὸς τοῦ σώματος μετὰ βήμα ὀδοποιμικὸν ἀτακτικὸν, οὐ τὸν ῥυθμὸν ἐπιθυμοῦσι τὰ μέγιστα νὰ κρούωσιν οἱ ὀδόντες· αἱ ὀφρεῖς, τὰ ὦτα, τὰ μῆλα τῶν παρεῖων καὶ πάντες οἱ μῦς τοῦ προσώπου καταβάλλουσι τότε ἰσχυρὰς προσπάθειάς ἵνα ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῆς θέσεως των καὶ φύγωσιν πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς ἕν κοινὸν σημεῖον, οὐ τὰ δὲ τὸ πρόσωπον λαμβάνει σχῆμα γοητικὸν ἀρτιτεκτονικὸν· ἀλλ' ἅμα ἀντηχηθῆ εἰς τὸν πρώτον πυροβολισμόν, ἅμα ἐπαναληφθῶσιν δις ἢ τρίς τὰ συνεχῆ ἢ σύγχρονα πυρὰ, ἅμα τὸ πυροβολικὸν ἀρχίσῃ νὰ βροντᾷ, τὸ αἷμα ἐπανερχεται ὀλόκληρον εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ χώραν, ἡ ὄψις λαμβάνει τὸν δωρικὸν ῥυθμὸν καὶ ἡ γενναία καρδιά ἀποκαθίσταται κυρία τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ βραχίονος. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπειδὴ δὲν ἐβροντήσεν εἰσὶ τὸ πυροβολικόν, διότι Ἦσως δὲν ἠδυνήθησαν οἱ ἵπποι νὰ ἀναβιβασθῶσιν τὰ τηλεβόλα ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ εἰρηνοδικιακοῦ κατασχεύματος, ὁ πολεμικὸς ἐνηθυσιασμὸς ἐγκατέλειπε παραδόξως τοὺς

δύο ἀντιπάλους· ἀμφισβητεῖται μετὰ τῶν γαλῶν τοῦ χωρίου, ὅσοι παρεστάθησαν μάρτυρες τῆς σκηνῆς, ἂν ὁ κούκος ἐφοδῆται πρῶτος ἢ ἂν ὁ γκιώνης ἐγέλασε πρῶτος, ἰδὼν τὰς ἀγωνιώδεις προσπάθειας, ἄς ἐξαπατᾷ ὁ ἄλλος ἵνα διατηρήσῃ τὴν ἀξιοπρεπῆ καὶ ἀρεϊμασίαν· καθότι ὁ μὲν γκιώνης ἰσχυρίζετο ὅτι πρῶτος ἐφοδῆται ὁ κούκος καὶ ἐκρούσε τὴν κεφαλὴν μετὰ τῶν πτερῶν του ὡσεὶ ζιτητῶν ἔλος, ὁ δὲ κούκος τὸν ἀντιπάλον διεμαρτύρετο ὅτι περὶ ἀντιπάλους ὅτι ὁ γκιώνης ἐγέλασε πρῶτος διὰ τὸ ἀφοσίωσιν τὴν τρομερὰν ὀργὴν αὐτοῦ τοῦ κούκου· τὸ ζήτημα εἶναι ψυχολογικὸν καὶ δυσχερὲς πρὸς λύσιν, διότι ἐπίσης εἶναι δύσκολον τὸ νὰ γελᾷ ἑαυτὸς ὅστις φοβεῖται καὶ τὸ νὰ φοβῆται ὅστις γελᾷ. Διὰ τὴν ἀμφισβητήσασιν ὄμως τὰς ἐυλόγους φιλοτιμίας παραδεχόμεθα ὅτι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ μὲν γκιώνης ἐγέλασε ἐπὶ τῷ ὑπόφω σκοπῷ καὶ κλέψῃ τὴν καρδίαν τοῦ κούκου, οὗτος δὲ ἐφοδῆται ἐπὶ τῷ ὑπόφω ἐπίσης σκοπῷ ἵνα προξενήσῃ γέλωτα καὶ πνίξῃ τὴν ὀργὴν ἐν τοῖς καυχασμοῖς.

Ἄλλ' ἀντὶ τοῦ ἔναυτου αἰσθηματῶν τοῦ εἰρηνοδίκου — πᾶς κίνδυνος αἱματοχυσίας ἀπεσοβῆται ἐπὶ τοῦ παρόντος· τὰ δύο τέκνα τῆς κουκκίνας πρὸς μεγάλην χαρὰν τοῦ θεοῦ τῆς εἰρήνης καὶ τῶν οἰκτιρῶν, εὖθως ὡς ἐφευγεν ἡ παραβλήσῃ ὀργὴ ἀπὸ τῶν στενῶν των, ἠσθάνθησαν ταχιστα καταποντιζομένη τὴν καρδίαν αὐτῶν ὑπὸ χριστιανικῶν αἰσθηματῶν· ἤρχισαν μάλιστα μετ' ἀγάπης νὰ παρῳδηθῶσιν ἀλλήλα καὶ νὰ ἀνακαλύπτωσι προτερήματα ἐκεῖ ὅπου πρὸ μιάς στιγμῆς δὲν ἔβλεπον ἢ ἀφορμὰς ἀπεχθείας. «Μοὶ φαίνεται μάλιστα, εἶπεν ὁ γκιώνης ἔν τινι στιγμῇ διαχύσεως πρὸς τὸν κούκον, ἀναγνωρίζω ἐν τῷ προσώπῳ σου τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς οἰκογενείας μου». «Ἦ! ἀναμφιβόλως εἶχον κοινὰ τινὰ χαρακτηριστικὰ, ἀπ' οὐ ὁ λάρυγξ αὐτῶν ἐφαλε τὴν αὐτὴν μουσικὴν γλῶσσαν καὶ ἐσυγχέοντο ἐν τῇ ὀνοματεπωνυμίᾳ ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα ὁ κούκος ἠτοιμάζετο νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀξιῶσιν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθὴς κούκος, ὁ δὲ ἄλλος ἦτο νόθος, γλαυκὸ μᾶλλον, καταχρηστικὸς λεγόμενος κούκος, ἀλλὰ σκεφθεῖς ὅτι δὲν συνέφερε νὰ διαλύσῃ τὴν πλάνην τοῦ ἀντιπάλου πρὶν ἢ ἢ συμφιλίωσις στερεωθῇ, ἀπεφάσισε νὰ ἀναβάλῃ τὸ ζήτημα τῆς γνησιότητος, εἰς οὐ προηλθον οἱ μέτρι τοῦδε κούκου καὶ κινδυνεύω, καὶ νὰ περιορισθῇ ἄπλοισ καὶ μετριόφρονος εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τῶν φιλαδέλφων αὐτοῦ αἰσθηματῶν. Ἄλλ' ἦτο γεγραμμένον ὅτι ὁ εἰρηνοδίκος θὰ ἐδείκνυε τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Ἄφηκαμεν τὴν δεσποινίδα κουκκίαν ἐν τῷ ἄλωι, ἀλλ' ἐλησμονήσαμεν νὰ ἀναφῶμεν ὅτι οὐδὲν ἔργον εἶχε πλέον ἐκεῖ, μετὰ τὴν αἰφνιδίαν ἀναχώρησιν τοῦ κούκου, καὶ ὅτι κατὰ πάσαν πιθανότητα δὲν ἐμελλε νὰ καθίσῃ ἐκεῖ μόνη, ὑπὸ τόσῳ λαμπρῶν πανσέληνον, ἐν φ' εἶχε τόσῳ ὡραῖα πτερὰ καὶ διαθέσιμα νὰ ἐπιδειξῇ ἐν ἄλλὰ τὰ νυκτερινὰ πτενὰ τὸ χάριεν αὐτῆς πρόσωπον· Δυναμέθα νὰ εἴπωμεν πρὸς τιμὴν

της ανατροφής ην είχε λάθει, ότι επί στιγμήν ανεχαιτίστη ένθυμηθεΐσα ότι δέν έφθασεν έτι έκ Παρισίων ή dame de compagnie, ην έσχάτως είχε παραγγείλει· και άν μη υπήρχεν εν τή άξιεραστοφ αυτής κεφαλή ή συγγνωστή άλλως τε περιέργεια, τί θα κάμη ό έραστής αυτής και πού θα κατακτήση ή όργή του, βεβαίως δέν θα άπεφάσιζε να διατρέξη τόν κίνδυνον του να περιπατή μόνη έκτός του οίκου, μιμουμένη καθ'όλα τας σεμνάς δεσποινίδας της ελληνικής πρωτεύουσας. 'Αλλά ποία καρδιά άγνοεί μέχρι πού δύναται να φθάση έρωας άληθής όσον ό περι ού ό λόγος; έμπρός λοιπόν επί τα έχρη του άγαπητού! Είδεν αυτόν πρώτον επί του άχρυσάνος σύννου και βαρυστενάζοντα· ήκουσεν έπειτα τό κόκκου, παρηκολούθησεν αυτόν μέχρι της μετά του γκιώνη άντιπαραστάσεως· εκεί έκρύβη κάτωθεν της στέγης και ήκουσε τους ανταλλαγέντας λόγους των δύο έχθρών, καταστάντων εις τό τέλος φίλων και φιλάτων αδελφών. Τότε ή άβρα δεσποινίς ένόμισε καλόν να παρουσιασθή ίνα συμμεθέξη της χαράς της συμφιλιώσεως δέν ήτο μνηστή του έτέρου εξ αυτών; δέν άφειλε να γνωρίξη τους φίλους του μελλονόμου αυτής; δέν ήτο τέλος πάντων και αυτή βλαστός, έστω και θηλυκός, της μεγάλης ταύτης φυλής των κουκουρακτών;

«Ω γυνή, γυνή, τό άληθές σου όνομα είναι έλαφρότης. Είτε κουκκίνα λέγεσαι, είτε Έλενο-μαρία και είτε πυροζάνθος είσαι άγγελός είτε χιονόλευκος χήν, ή ουσία σου είναι μία, ή έλαφρότης· άλλ' έλαφρότης τοσοούτον γλυκερία, τοσοούτον φυσική, τοσοούτον άπαραίτητος και τοσοούτον ισχυρός, ώστε ουχι σπκνίως αί ιδέαι μου συγγέονται έκ θεμελίων και τρόμος άληθής με καταλαμβάνει, συλλογίζομενον ότι πιθανόν ουδέν όρθόν υπάρχει εν τή άνθρωπίνη λογική, ην οι αιώνας μετά μόχθου σκληρού έξύφρανον και ότι προτιμότερος είναι ό άραχνώδης ιστός των γυναικείων έντυπώσεων και σκέψεων, όπου ήμεεις οι λογικοί, ήμεεις οι ισχυροί, ήμεεις οι θεληματικοί περιπλεκόμεθα ως μυρία και πολλαίς άφήνομεν εκεί τό δέρμα και την τιμήν ημών. Έν όσφ υπάρχει γυνή εν τή δημιουργία ή άληθεια έσται προβληματική και ή βάσις των πραγμάτων έπισφαλής και ή έλαφρότης δύναται να ζυγίξη μυριάδας ταλάντων και ή βαρύτης ουδέ ένα κόκκον άς άνατραπή ή υφροτώσα τάξις άς άποφασίσωμεν να τεκνοποιώμεν, ως ή όρνις, δύναται όλίγων ώών μόνον και σάς έγγωμαι ότι ή ειρήνη θα βασιλεύση επί γής τελειωτικώς, κατ' άβσαν δέ πιθανότητα και εν ούρανφ.

Τί ήθελε, σάς έρωτώ, ή δεσποινίς κουκκίνα να πάση έξ άπροόπτου μεταξύ των μόλις και μετά βίας κατασταλεισών φλογερών αντίζηλιών των δύο κουκκων; δέν έγνώριζε τό του Ευριπίδου ετό γάρ ακούργον μάλλον έντίκει Κύπρις; ή γνώμει μήπως τό λατινικόν άξιωμα amor convulsio est; ή τό γερμανικόν Amar nächet sich einmal und rüchet sich bald; δέν είχε συνείδησιν τάχα της κεραυνο-

βόλου έπιρροής των θελητήρων αυτής; δέν είδε τοσάκις έντός του βύακος όπου έπινε φιλαρέσκως την άκατανίκητον μαγειάν του βλέμματός της; να πιστεύσωμεν ότι δέν εξησκήθη πολλαίς ένάπιον του καθρέπτου εις άκκίσματα και μορφασμούς καρδιοφάγους; να πιστεύσωμεν ότι δέν προείδε ποίαν τρικυμάν ψυχικήν ήθελεν εξεγειρεί και μόνη ή έμφάνισις του άκρου του βραμφίσκου της και μόνη μία άνακίνησις της περιχρύσου ούρας της; «Ω μικρά κουκκίνα δέν σε πιστεύομεν, όχι' άν και τό διάδωμά σου έγίνετο μεθ' όλης της έν τφ κόσμφ ύπαρκτής άπλότητος, άν και παρουσιάσθης πρό της καπνοδόχης με τό άθωότερον μειδίωμα, τό όποιον διέστειλέ ποτε τά χείλη άγγέλου, άν και έχαιρέτησες μετ' ίσης φιλοφροσύνης τους δύο αντίζηλους, άν και έτίναξες μήτε περισσότερον μήτε όλιγότερον άμφοτέρω τσ περιθερμα και τρεμουλιαστά πτερύγιά σου διά να εύφράνης εξ ίσου τόν τε έκ δεξιών και τόν εξ άριστερών καθήμενον, άν και έδειξας μέχρι του αύτου ύψους τας δύο σου γυμνάς κνημίτσας, ίνα μη άδικήσεται και ίνα φανή τό πράγμα ως φυσικώτατον και όχι ως επί σκοπώ γινόμενον, ουχ ήττον, μικρούλά μου, δέν δύναμαι να παραδεχθώ ότι κατ' εκείνην την στιγμήν υπήρχε μεγάλη πίστις έντός της καρδιάς σου. «Ω! έγώ δέν σε κατηγόρω διά τούτο· άπαγε! Τί κουκκων, τί γκιώνη! άν μοι εξήτεις συμβουλήν τινα περί του πρακτέου, δέν θα έτόλμων να σε συμβουλεύσω ποίον να προτιμήσής· άν ό μόν είχε δικαίωμα προτεραιότητας, είχε και ό άλλος τό θέλητηρον του νεωτερισμού· άν ό πρώτος σοι παρείχε την ήδονή της οικειότητας, ό δεύτερος σε έσκανδαλίζε με τό μυστήριο του άγνωστού· άν ό εις ήτο μελαγχρονός και μελαγχολικός και έφαινετο υπερήφανος, ήτο και ό έτερος στακτερός και είχε πολλήν άφέλειαν έντός του σώματός του και θα έγίνετο σύζυγος εύαγχιώτερος· άν ό μόν ήτο τραγικός και βωμαντικώτατος, ήτο και ό δε ακτυριστής και διασκεδαστικώτατος· ποίον λοιπόν να προτιμήσής, όταν ό εις άνευ του έτέρου έφαινετο έλλιπής; Και τους δύο, κέρη μου, και τους δύο· τό αύτό συμβαίνει και εν Παρισίοις και εν... Αθήναις.

Η πολιτική άρα της δεσποινίδος κουκκίνας υπήρξεν ή συνήθης των δεσποινίδων· κατ' ά πρώτον παρετήρει άμφοτέρους άφελώς και άνευ σιχας προτιμήσεως, μετά τινος μάλιστα παιδικής άδιαφορίας, ώστε έσηματίζες παράνομα την ιδέαν, εάν ήσο κουκκων και την έβλεπε, ότι κατ' πολλά έτη άκόμη άπέχει ή ήμερα, καθ' ην ή άθώα εκείνη καρδιά θα αισθανθή την πρώτην έρωτικού τινος βέλους άμυχήν. Έπειτα όμως όταν ήρξιαν έκατέρωθεν οι στεναγμοί του γκιώνη και του κουκκων ως δίζυγον πυρ να κατακαυνοβολώσιν αυτήν, ήναγκάσθη, δικαιώματι άμύνης, να έκσφενδονίξη και αυτή τα φλογερά των όμμάτων της πυρά προς άμφοτέρας τας διευθύνσεις, άλλ' ούτως ώστε έκάτερος των κατακυρπολουμένων θαμβούμενος εις την λάμψιν της φλογός, δέν είχεν ουδέ στιγ-

μήν άναφυχής ίνα παρατηρήσθ ότι και επί τόν αντίζηλον ή αυτή έβρεχε χάρις· έκάτερος περιωριζετο να άπογαίεται όλόκληρον την ευδαιμονίαν του και να μη άφήσθ ουδέ σταγόνα της μαγικής εκείνης πανδαισίας να διαφύγη· έκάτερος υπέθετεν ότι ήτο ό μόνος εύτυχής και ελησόμεναι όχι μόνον την παρουσίαν, άλλ' και την ύπαρξιν εν γένει του άλλου· μη κατακρίνετε δια τούτο τους κουκκων, όσοι τούλάχιστον ήγαπήσατε όταν ήσθε νέοι και όσοι ένθυμησθε τας πρώτας εκείνας και άνεπιστρόφους έντυπώσεις άνατέλλοντος έρωτος· πώς τό άίμα τρέχει από της κεφαλής εις την καρδίαν και από τούτης εις την κεφαλήν με έλαφρά άλματα νεβροφύ τρέχοντος όπισθεν της μητρός του έλάφου, πώς αί φλέβες σφυρίζουσιν όμοιότροπως προς την ίαχην του άνέμου όταν εισβάλλη έντός άλλους έκ πικρών, πώς ή καρδιά ασχάλλει και γαληνιούται πάλιν εύθως μετ' όλίγον μετά ταχύτητας άκατανόητου, πώς την φρικίαν διαδέχεται ή πλήρης έκστασις, εν ή ή ψυχή τοσοούτον ζωηρώς δέχεται τας κύκλω έντυπώσεις, ώστε άποβάλλει την συνείδησιν έαυτής και συγχέεται προς την λοιπήν κτίσιν. «Ολ' αύτά και πλεεστα άλλα, τά όποια παραλείπομεν επί του παρόντος ίνα χρησιμοποιήσωμεν εκ άλλοτε, ήσθάνοντο και έπασχον οι συμπαθείς ημών έρωτόληπτοι και ήθελεν ίσως καθ' όλην την νύκτα διαρκέσει ή παντομυμική τριπόσως παραστάσις, άν μη άπροσδοκίως ό γκιώνης υπείκων εις την μουσικήν του φύσιν, επιταθείσαν ήδη υπό τοσοούτου έρωτικού πυρός, ήγειρετο — θέλω να είπω έλάμβανε στάσιν ρητορικήν— και άπέτεινε τόν λόγον προς την κουκκίναν:

«Νεαρά καλλονή· εάν είπω ότι σ' αγαπώ, φοβούμαι μήπως ψευσθώ άπέναντι της καρδιάς μου, καθόσον ό, τι αισθάνομαι είναι πολύ ύπερτερον του κοινού της άγάπης αισθήματος, τό όποιον εν γένει δέν άπαιτεί μήτε πολλήν λογικήν μήτε πολλήν εύαισθησίαν· εάν είπω ότι σε λατρεύω, φοβούμαι και πάλιν μήπως δέν ζωγραφίσω την τρυφερότητα όλην της ψυχής μου προς σε· έπεθύμουν να λύσω τά νήματα της δημιουργίας εξ άρχής και να ύψάνω εκ των καθαροτέρων ουσιών νέαν λέξιν, ήτις να σημαίνει ότι και σ' αγαπώ και σε λατρεύω και σε σεβόμαι και σε φοβούμαι και σε ποθώ. Βλέπεις τας σφαιρας ταύτας του φωτός και τας σφαιρας του σκότους, εν αίς ή φθορά και ή αιωνιότητα άνάπτουσι και σβύνοσι μυριάδας μυριάδων ύπαρξεων; έπεθύμουν να ήμαι εν μικρόν ίον επί της καρδιάς σου, ή ό βασιλεύς όλης ταύτης της λαμπρής και μεγαλοδύναμου ματαιότητας».

Είδατε όταν βυθίζετα έντός ύδατος έλαφράν βάρδον και έπειτα αφήσετε αυτήν, μετά ποίου ισχυρού παλμού άνακηδξ πρώτον, έπειτα επαναλαμβάνει δις ή τρις τους παλμούς άλλ' πολύ άσθενεστέρους, έως ου μεύφος μεθύσου πίπτει επί της υγρής επιφανείας άνευ δυνάμεως, ως άληθές ζύλον; τοιοιτοτρόπως άνεπίδησε ταραχθείς και ό κουκκων όταν ήκουσε τόν κύριον γκιών-

νην να έρωτολογήη προς την φίλην της καρδιάς του· άλλ' μετά δύο ή τρεις ταλαντεύσεις κατώρθωσε να ήσυχάσθ, ήγουν να πάση ύπτιος έντός του κοίλου μιας κεραμίδος τείνων τους πόδας του προς όλους τους άστερισμούς και τόν γαλαξίαν όσαν έλεγε προς αυτούς «σας περιφρονώ με τους πόδας μου αύτους· ιδέτε έχουν άνά τέσσαρας δακτύλους και άνά τέσσαρας όνυχας· σας περιφρονώ όλους». Έπειτα άφ' ου περιφρόνησε διαμπερές τους αιθέρας και τους άστέρας κινών τους πόδας καθ' όλας τας διευθύνσεις, έσέκηθη ότι έπρεπε και να γελήσθ δια να ένίσχυρη την περιφρόνησιν και έγέλασε τφ όντι χέ, χέ, χέ, τόν ασυρμένο εκείνον ψευδογέλωτα των τυχόντων καλής ανατροφής ανθρωπων· έγέλασεν όχι διότι υπήρχε περί η άνω ή κάτω τι γελούτον, άλλ' διότι ήσθάνετο ότι όσοι τόν έβλεπον κατ' εκείνην την στιγμήν έμελλον να γελώσων και ήθέλησεν ως κτηνός να προλάβη τό πράγμα. Τούτο έφρεν εις την σκέψιν του ότι καλλίτερον μέσον πολεμικής δέν υπάρχει άλλο ή τό παρωδείν τά αισθήματα και τά προτερήματα του αντίπαλου και ότι αύτός ως άληθής κουκκων αύτην την έντολήν έλαβε μετά και άλλων παρ' της θείας προνοίας. «Αμα κατήρτισε δια των ύπτίων του παρατηρήσεων τόν συλλογισμόν τούτον ήγέρθη πάραυτα— άνεστράφη ήθελεν να γράψω πρώτον—εστάθη επί των ποδών του, άν και ή σοφώτερα χρήσις των ποδών παρ' τούς κουκκων, ως είδομεν, δέν είναι αύτη, έβηξεν ως πνεύμων κατεσκευασμένος από σαπαρά φύκη τά όποια έτυχε να μασησώσω πεινασμένοι χοίροι δια να παρηγορηθώσι με την θαλασσίαν άλμην· παρετήρησε πονηρώς την κουκκίναν, έπειτα μυκτηριστικώς τόν γκιώνην και πάλιν πονηρώς την κουκκίναν και μυκτηριστικώς τόν γκιώνην, άνέβη επί της καπνοδόχης και έλαβε τόν λόγον τόν όποιον κανείς δέν εκράτει:

«Νεαρά καλλονή, ήγουν, παμφιλτάτη μου κουκκίνα· εάν είπω ότι σ' αγαπώ φοβούμαι μήπως ψηθής έντός του πυρός του έρωτός μου, καθόσον ό, τι αισθάνομαι είναι πολύ θερμότερον του κοινού όθωμανικου λουτρού, τό όποιον εν γένει δέν άπαιτεί μήτε πολλήν ζυλικήν μήτε πολλήν ανθρακοθυσίαν. Εάν είπω ότι σε λατρεύω, φοβούμαι μήπως παρακούσης και νομίσης ότι θέλω να σε κουρεύω και να σε μαγειρεύω. Έπεθύμουν να λύσω πλέον όλους τους δεμένους της Κερκύρας και να ύψάνω εκ των χουδροτέρων σχοινίων νέον σάκκον δια τους νέους βωμαντικούς τους όποιους κλεισμένους και σφραγισμένους να ρίψω εις τό πέλαγος. Βλέπεις τους ψύλλους τούτους επί του σώματός μου, εξ ών καταναλίσκω την νύκτα ή την ήμεραν μυριάδας μυριάδων ύπαρξεων; έπεθύμουν να ήμαι εν τοιοούτον μικρόν ζωόφιον επί της καρδιάς σου ή να ήμαι βασιλεύς και πάπας, σουλτάνος και άρχιχαχά...»

Δέν έπρόφρασε μης να είπη και ή κοροφή του άνετινάχθη βιαίως και σπασμωδικώς υπό τό βράφος του γκιώνη, ό έγχε-

ΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ!

Συνέλιμα — επί σελ. 84.

ΜΕΡΟΣ Α.

Φιλέλληνας αποθανόντες κατά τόν ύπερ της ελληνικής άνεξαρτησίας άγώνα ή εν τή ύπηρεσία της Ελλάδος από του 1821 μέχρι του 1860.

220. ROBERT FRANÇOIS (ΦΡΑΓΚ. ΠΟΜΠΕΡ). (Εκ Nancy της Γαλλίας· άπέθανε συνέσεια τραυμάτων εν Αθήναις την 28 Δεκεμβρίου 1827).

«Άλλοτε ύπασπιστής της Αεγέδος της Meuse. Προγυμναστής του πεζικού εν Ελλάδι διέκει εν Καϊδαριφ τό Α' τακτικόν τάγμα εις τό όποιον διεκρίθη δια την θαυμασίαν άνδρείαν του και επί κεφαλής του όποίου έπληρώθη τούτο τόν ήνάγκασε ν' άρήσθ τό πεδίον της μάχης και ν' άντικατασταθθ υπό του λοχαγού Maillet. Βραδύτερον, ένφ είχε την διοίκησιν του τάγματος, τό όποιον υπό τας διαταγάς του Φαβιέρου έφωδίασε τους εν τή Ακρόπολει πολιορκουόμενους, κατ' ά την εισόδον των μύδρος άπέκοψεν αύτφ τους δύο πόδας και έπεσεν εις τό μέρος όπερ έχωρίζε τας τάφρους από των τουρκικών οχυρωμάτων· την έλλειψίν του ένόησαν άφορ είσθλθον εις τό φρούριον. Τέσσαρες τών συντρόφων του οι Molliere, Pignaud, Bernard και Cartier μετά δύο στρατιωτών του φρατηγού Γκριτζιώτου, τών όποιών δυστυχώς δέν γνωρίζομεν τά όνόματα, όδηγηθέντες εκ των γοερών φωνών του εύρον αυτόν μαχόμενον εναντίον μανιωδών έχθρών τους όποιους έτρεψαν εις φυγήν. Μετενεγκόντες αύτον έντός του φρουρίου εύρον επί του σώματός του 24 πληγάς, εξ ών έρρεν άφθονον αίμα, επενεχθείσας υπό μύδρων, ξιφών, γαταγαγιών κλπ. Έπέζησε 4 ήμέρας εις τας φοβεράς πληγάς του και άπέθανε με την μεγαλειτέραν γενναιοψυχίαν ύποφρών δεινούς πόνους. Ο Φαβιέρος μάλας έλυπήθη και έκλαυσε επί τφ θανάτφ του άγαπών αυτόν ως ίδιον τέκνον, άπασα δέ ή φρουρά συνεκινήθη βαθέως θαυμασάσα την γενναϊότητα του και τόν χαρακτήρα του.

221. ROBERT (ΡΟΜΠΕΡ).

(Γάλλος άπέθανεν εν Ναυπλίφ εξ άσθενείας τφ 1825). Πρώην αξιωματικός εις τόν Γαλλικόν στρατόν Σογάνης έλθών ως άπλους στρατιώτης.

222. ROCAVILLA MICHEL (Μ. ΡΟΚΑΒΙΛΙΑΣ). (Εκ Rovello της Σαρδηνίας· άπέθανεν εξ άσθενείας εν Μεδάνοις την 24 Οκτωβρίου 1827).

«Αξιωματικός αξίας. Η εκ της πατρίδος του πρώτφ έξορία προήλθεν εκ της άποτυχίας του φιλελευθέρου κινήματος του 1821. Καταταχθείς ως έθελοντής εις τόν λόγον των Φιλελλήνων έγείνε ταγματάρχης και ύπασπιστής του Φαβιέρου. Είς την εν Καϊδαριφ μάχην, όπου έδειξε σπανίαν γενναϊότητα, ήνάγκασεν ούτως είπειν τόν Φαβιέρον να διατάξη υποχώρησιν καταστθσαν άναπόφευκτον, σώσας τοιοιτοτρόπως τόν τακτικόν στρατόν και τόν λόγον των Φιλελλήνων από παντελή καταστροφήν. Ητο εις την Ακρόπολιν,

1. Έξ άνεύτου συγγράματος του φιλέλληνα Έρρίκου Φορνήζου.

ἀπέθανε δὲ ἐν Μεθάνοις ὅπου ἐστρατοπέδευσε τὸ ὑπὸ τὸν Φαβιέρον σῶμα.

223. ROLTFUSS GASPARD. (ΓΑΣΠΑΡ ΡΟΛΤΦΟΥΣ).

(Ἐκ Φριβούργου τοῦ Μεγάλου Δουκάτου τῆς Βιεδης· ἀπέθανε ἐν Ντυμπλὴ ἐξ ἀσθενείας τὴν 18 Δεκεμβρίου 1823).

Ἄνευ πληροφοριῶν.

224. ROSAROLLI JOSEPH. (ΙΩΣΗΦ ΡΟΣΑΡΟΛΛΗΣ).

(Ἐκ Νεαπόλεως· ἀπέθανε ἐν Ναυπλίῳ ἐξ ἀσθενείας τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1825).

Στρατηγὸς ὑπὸ τὸν Μυρᾶ καὶ διοικητὴς μοιραρχίας.

225. ROSENSTIEL (ΡΟΣΕΝΣΤΙΑ).

(Ἐκ Σουηδίας ἢ Δανίας· ἐβροντήθη ἐν Πίτζ τὴν 4 Ἰουλίου 1822).

Ἐβελοντής.

226. ROSNER (ΡΟΣΝΕΡ).

(Ἐκ Βερολίνου· ἐβροντήθη ἐν Μεσολογγίῳ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1825).

Ἀπέθανε διαρκούσης τῆς πολιτορκίας.

Η ΣΟΝΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ

Οὐδεὶς ὑπάρχει ἐρασιτέχνης, φιλῶν τὴν κλασικὴν μουσικὴν, ὅστις ἐκ τοῦ ἀφθόνου πλούτου, ὃν ἐκληροδότησεν ἡμῖν ἡ μουσικὴ τέχνη τοῦ 12' αἰῶνος, δὲν ἐθαύμασε τὸν σπάνιον αὐτὸν μαργαρίτην, τὸν καλούμενον Σονάτα τοῦ Διαβόλου.

Ὁ Ταρτίνης, γεννηθεὶς ἐν Πιράνῳ τῷ 1692, ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς τὰ γραμματικὰ ἐν τῷ κολλεγίῳ τοῦ Capo d'Istria, ἐνθα διήκουσε καὶ τὰ πρῶτα μουσικὰ μαθήματα τοῦ βιολίου.

Νέος καὶ ἐραυτευμένος, ἐνυμφεύθη κρυφίως συγγενῆ τινι τοῦ ἐπισκόπου Παταυίου, καταδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ τούτου προσώπου, κατηγοροῦντος αὐτοῦ ἐπὶ ἀπαγωγῇ καὶ ἀπάτῃ, καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ δραπέτευσεν ἐκεῖθεν, ἀπεσύρθη εἰς Πιράνον παρὰ τινι τῶν συγγενῶν του, σκευοφύλακι μοναστηρίου τινὸς τῆς πόλεως.

Γεγονὸς ἀπροσδόκητον ἔθηκε τέρμα εἰς τοὺς φόβους του καταστήσαν αὐτὸν ἐλευθέρου. Ἐξέτελεε ἡμέραν τινὰ μονωθῆναι ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Μοναστηρίου, ὅτε

βροῦμα ἀνέμου μετεκίνησε τὸ παραπέτασμα, οὕτως ἐπισθεν ἦτο κεκρυμμένος. Κάτοικός τις τοῦ Παταυίου, γνωρίζων αὐτὸν, ἐκοινοποίησε τὸ μυστικὸν κατὰ φύγόν του. Ἀλλ' ἀπὸ δύο ἐτῶν αἰ διαθέσεις τοῦ ἐπισκόπου εἶχον μεταβληθῆ. Δὲν ἐπεθύμει πλέον τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἀλλὰ τὴν μετένοια, καὶ συνήνεσε πρὸς ἀποφυγὴν σκανδαλοῦ, νὰ νομιφύσῃ τὴν φορὰν ταύτην δημοσίᾳ τὴν συγγενῆ του μετὰ τὸν Ταρτίνην.

Τὸ νεαρὸν ζεῦγος μεταβαίνει εἰς Βενετία, ἐνθα ἡ μουσικὴ εἶχε τότε ἐπιφανεὲς ἀντιπροσώπου. Ὁ Ταρτίνης ἤκουσε τὸν Φλωρεντίνον Βερατσίην, τοσοῦτον δὲ κατεπλάγη ἐκ τῆς ὑπεροχῆς του, ὥστε δὲν ἠθέλησε νὰ παῖξῃ δημοσίᾳ καὶ ἐπανελάβε τὰς σπουδὰς του ὡς ἀπλοῦς μαθητῆς. Μετὰ ἐπιμόνους νέους κόπους ἐτῶν ὀλοκλήρων ἡ ἐπιστήμη του τόξου οὐδὲν εἶχε πλέον δι' αὐτὸν μυστήριον ἀκριβεία, θαυμασιὰ ποιότης ἤχου, λεπτότης, δύναμις, τὰ πάντα συνήνου ἐν ἑαυτῷ. Ἐγένετο τότε διευθυντὴς τῆς μουσικῆς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου ἐν Παταυίῳ καὶ, πλὴν μικρῆς διατριβῆς ἐν Πράγῃ μετὰ τοῦ βαρβιτιστοῦ Βανδίνην, φίλου του, ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐν Παταυίῳ, οὕτως εἶναι σήμερον τὸ κλέος.

Αὐτοῖσι ἴδρυσεν σχολὴν καλλιτεχνῶν γενομένην διάσημον, οὐχὶ μόνον ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀλοκλήρῳ τῇ Εὐρώπῃ. Ἐμόρφωσε μαθητὰς, ὅτινας βραδύτερον ὑπῆρξαν καὶ αὐτοὶ διδάσκαλοι ὀνομαστοί.

Εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἐξόχου μουσικοῦ ὁ Ταρτίνης συνήνου καὶ τὴν μεγαλοφυίαν τοῦ συνθέτου. Κατέλιπον ἱκανὸν ἀριθμὸν σονατῶν καὶ συμφωνιῶν ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἡ τέχνη τοῦ τόξου, αὐτῶσι δὲ εὐρίσκειται καὶ ἡ περιφημὸς Σονάτα τοῦ Διαβόλου, ἀληθῆς ἀριστούργημα, γνωστότατον σήμερον πᾶσι τοῖς ἐρασιτέχναις καὶ οὕτως ὁ τίτλος ἔχει ἀρχὴν δημῶδη παράδοσιν ἐν Ἰταλίᾳ.

Καθ' ἐν χρόνον εὐρίσκειτο ἐν τῷ Μοναστηρίῳ ὁ Ταρτίνης, εἶδε νύκτα τινὰ τὸ ταπεινὸν κελλίον τοῦ λάμπου ὑπὸ φῶτων ἐρυθρῶν καὶ πράσινων. Ἰσχυρὰ ὁσμὴ θεοῦ διεχύθη πανταχοῦ, κρότος δὲ παράδοχος ἠκούσθη πρὸς τὸ κάτω μέρος τῆς κλίνης. Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς του, ὅτε εἶδεν ἐνώπιόν του τὸν Σατανᾶν αὐτοπροσώπως, δασύτριχα, κερασφόρον, σκιωπτικόν, καθήμενον, μετὰ τὰς κνήμας ἐσταυρωμένας, ἐπὶ τοῦ ζύλου τῆς κλίνης. Ὁ Ταρτίνης, ἐκπαγλὸς καὶ ἀπολιθωθεὶς, δὲν ἐτόλμα νὰ κινηθῆ οὐδὲ ν' ἀρθρώσῃ λέξιν, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῶν δαιμόνων, προσμειδιάσας αὐτῷ καὶ λαμβάνων τὸ βιολίον του, ἔσυρεν ἐπὶ τῶν χορδῶν ἀρμονίας τινὰς ἀλλοκότους.

Διδάσκαλε, εἶπε, βλέπετε, ἂν ὠφελήθη ἀπὸ τὰ μαθήματά σας. Καὶ ὁ διάβολος ᾄδον ἐκτελεῶν ἀμέμπτως τεμάχια τινὰ, τὰ ὅποια ὁ μουσουργὸς ἠγάπα μᾶλλον. Ὁ Ταρτίνης, ἀναθαρρήσας καὶ γοητευθεὶς, παρεῖχεν οὖς προσεκτικώτατον. Οὐδέποτε τὰ ἔργα του εἶχον φανῆ αὐτῷ φαιρότερα· οὐδ' αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰ εἶχε παίζει ποτὲ μετὰ τῶν ἐντελειῶν.

— Εὐγε, Ἐωσφόρε! ἀνέκραξεν, ἄμα τοῦ Σατανᾶ παυσαμένου, θὰ μὲ κάμειτε οἰηματῖαν καὶ ζηλότυπον, οἰηματῖαν διὰ τὰ ἔργα μου, ζηλότυπον διὰ τὴν ὑπεροχὴν σας, θᾶποκλήσω δηλαδὴ δύο βυκάρᾳ ἀμαρτήματα, τὰ ὅποια ὁδηγοῦν κατ' εὐθεσίαν εἰς τὸ βασιλείον σου. Ἀλλὰ θὰ εἶσθε τοῦτ' αὐτὸ καλὸς διάβολος, ἐὰν μοῦ ἐπαίξατε τώρα καὶ ἓνα σκοπὸν τῆς ἰδίας σας συνθέσεως. Στοιχηματίζω ἐπι εὐχαιρίστως θὰ κατεδικάζετο τις εἰς τὴν κόλασιν, ἀρκεῖ νὰ σὰς ἤκουε.

— Διδάσκαλε, θὰ ἰδῆτε ὅτι τίποτε δὲν δύναμαι νὰ σὰς ἀρνήθω.

Καὶ ὁ διάβολος ᾄδον. Τὸ τόξον ἔτρεχεν ὑπὸ τοὺς εὐκλήτους αὐτοῦ δακτύλους, καὶ αἱ χορδαὶ ἀλληλοδιαδόχως ἔψαλλον, ἐγγέλων, ἐκλαιον.

Θλιβεραὶ μελωδίαι, γοργὰ ἀπότομα, τρίλου σαρκαστικοὶ συνηνοῦντο ἐν ξηρασίῳ συνόλῳ· παράδοχος ἐκφρασίς παραπλοίων, ἐρώτων καὶ ἀπιστοῦ ἀπελισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει τῶν ἀνηκούστων τούτων τόνων μετὰ διαβολικοῦ ὄντως οἴστρου, ὁ Ταρτίνης ἠγέρθη, τὸ βλέμμα ἔχων φλογερόν, τὸ στόμα χαλινόν. Ἐνῶ δ' ἀντήχουν αἱ τελευταῖαι μελωδίαι, ὤρμησε πρὸς τὸν Σατανᾶν, ἀλλ' ὁσμὴ θεοῦ ἰσχυρότερα ἢ πρότερον ἀπέπνιξε τὸν ἀρπυγγὰ του, τὸ φῶς ἐσβέσθη καὶ ὁ Ἐωσφόρος ἐξηφανίσθη.

Ὁ Ταρτίνης ἔμεινε μόνος ἐν τῷ κελλίῳ, ἔχων τὸ βιολίον παρὰ τοὺς πόδας, ἐνῶ ἡ ἀλλόκοτος μουσικὴ ἀντήχει ἐτι εἰς τὰς ἀκοὰς του. Ἐλαβε τὸ ὄργανον καὶ προσεπάθησε νὰ τὴν συναρμόσῃ ἐκ μνήμης. Ἡ ἡμέρα κατέλαβεν αὐτὸν καταγινόμενον ὀλοφύχως εἰς τὸ ἔργον. Τὴν ἐπιούσαν ἐξέτελε ἐνώπιον τῶν παραφροσῶν αὐτοῦ μαθητῶν τὴν Σονάταν τοῦ Διαβόλου ἐπειδὴ δὲ κραυγαὶ ἐνθουσιασμοῦ ἠκούοντο πανταχοῦθεν:

— Τί θὰ ἐλέγετε, ἀνέκραξεν, ἐὰν ἠκούετε αὐτὴν ἐκτελουμένην ἀπὸ τὸν δημιουργόν της;

Α. Ε.

Η ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΣΣΑ!

(Μετάρρασις).

Συνήχησι ἐστὶ σ. 80.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

— Πρὸ πάντων ἠθελον νὰ σοὶ ἐπειθυμίσω Δοῦμ, εἶπεν ἡ Μαργαρίτη ὀλίγον ἀποθαρρυνθείσα, ὅχι τοὺς ἐρωτάς μας, ἀλλὰ τὴν εὐζωίαν ἣν εἴχομεν τότε σύ κ' ἐγώ ὁ αὐθέντης εὐρίσκετο εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ του· καὶ ἐγὼ ἤμην σχεδὸν κυρίαρχος ἐν Οἰδεμ-βούργῃ. Τί εὐτυχεῖς χρόνοι! Καθ' ἐσπέραν ἤρχεσο εἰς τὸν πύργον νὰ θερμανθῆς εἰς τὴν πυρὰν τοῦ μαγειρείου καὶ νὰ λαφυραγωγῆσθαι τὸ ψυτὸν εἶχον καλὴν θέσιν καὶ σὺ ἐπίσης καλὴν κατοικίαν ὅπου ἐν ἀνέσει ἠδυνάμεια νὰ ζῶμεν οἱ δύο . . . καὶ μάλιστα τρεῖς προσέθηκε μετὰ στεναγμοῦ ἀλλ' ὁ οὐρανὸς δὲν ἠθέλησε!

Καὶ ἡ Μαργαρίτη προσεγγίσασα τῷ

L. Μουσουλῶν 187 κ. X. Β. Saintine.

Δουμβρόσκη ἐχαμήλωσε τὴν φωνὴν καὶ ἐπανελάβε μετ' ἄψους καὶ ἐπίσημον καὶ μουσικῶδες.

— Ἄν θέλεις Δοῦμ, οἱ καλοὶ ἐκεῖνοι χρόνοι ἤμπορεῖ νὰ ἐπανελάθω.

— Ἄ μπᾶ! ἐφώνησεν ὁ Δουμβρόσκης μετ' ἄψους Δελεασθέντος. Καὶ πῶς τοῦτο καλή μου Μαργαρίτα.

— Ἄκουσόν με καλῶς μικρὲ μου. Σήμερον ζῆς αἰωνίως ἐπὶ ποδὸς χωρὶς νὰ ἤξευρης ποῦ ὑπάγεις ἢ μάχεσαι χωρὶς νὰ γνωρίζῃς κατὰ τίνος· σπαινῶς κάμνεις τὰ καθημερινὰ σου τέσσαρα γεύματα· τὴν ἔσπεραν κοιμάσαι κάκιστα μετὰ τὸν φέρον τῶν πανδούρων τὴν πρωίαν κινδυνεύεις νὰ ἐξυπνήσῃς εἰς τὸν κρότον πυροβολισμῶν μ' ἐν κομματὶ μολύβδου εἰς τὸ κρᾶνιον. Δὲν θὰ σ' ἦτο γλυκύτερον νὰ ἐπαναλάβῃς τὴν προτέραν σου ζωὴν ὡς νὰ μὴ ἀφῆκες ποτὲ τὰ δάσος σου αἱ μάλιστα νὰ ἔχῃς καὶ μικρὸν τι εἰσόδημα; πλουσία καὶ εὐάρεστος ζωὴ, ἥτις δὲν ἀπαιτεῖ παρὰ σοῦ παρὰ μίαν ἀγαθὴν πράξιν; Συγκατατίθεισαι, Δοῦμ;

— Ἰδομεν· ἐξηγήσου ἐνκρινῶς εἶπεν ὁ Δουμβρόσκης ὠνειρεύθης ὅλ' αὐτὰ ἡ εἶδες καμμύϊαν νηρηίδα ἥτις σοὶ ἐπώλησεν καλὰς ὑποσχέσεις.

— Νηρηὶς; ἴσως, εἶπεν ἡ Μαργαρίτη. — Μήπως ἡ Μαυροβουνιώτισσα; — Διατὶ τάχα; δὲν γνωρίζω περισσότερα παρὰ αὐτὴ περὶ τῶν ἐν Οἰδεμβούργῃ; Ἡ ἰδέα ἐπλήθη εἰς ἐμέ· καὶ μάλιστα ἔπρεπε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν σου πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν ἰδικὴν μου· διότι ἔμαθες πρὸ ἐμοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Μαγουάρου αἰχμαλώτου ὃν σύρομεν μεθ' ἡμῶν.

— Τὸ ὄνομα τοῦ Μαγουάρου; ὁ διάβολος νὰ μὲ πᾶρῃ ἂν ἐφρόντισα! πᾶν ὅτι γνωρίζω εἶναι ὅτι ὁ συγγενὴς του ὁ γεροφιλάργυρος τὸν ὅποιον θὰ κυνηγῆσωμεν μέχρι τῆς φωνῆς του εἶναι Ζαπόλσκη.

— Λοιπὸν! ὁ κόμης Φρειδερίκος ὁ ἀρχαῖός μου κύριος δὲν ἦτο ἐπίσης Ζαπόλσκης; — Μήπως ὁ αἰχμαλώτος εἶναι συγγενὴς τοῦ κόμητος Φρειδερίκου, ἀνεψίος του ἴσως;

— Τί λέγεις; εἶναι υἱὸς του, ὁ ἴδιος του υἱός· αὐτός εἶναι ὁ νεαρὸς μας κύριος, ὁ νόμιμος κληρονόμος τοῦ πύργου τῆς Οἰδεμβούργης; εἶναι τὸ παιδίον τὸ ὅποιον ἐχόρευσα ἐπὶ τῶν γονάτων μου.

— Καὶ τὸ ὅποιον ἀπεστρέφεσο ὡς μοὶ εἶπες ἑκατοντάκις.

— Ἦτο τόσῳ ἀπειθεὶς τότε· ἀλλως τε τότε ἀπεστρέφονην διὰ τὰ παιδία· εἰχον τρόπον τινὰ τὸ προαίσθημα ὅτι δὲν θὰ γείνω ποτὲ μήτηρ.

Τὸ βλέμμα τῆς Μαργαρίτης μεστὸν τυροφροῦ παραπνοῦ ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν Δαλματὸν ἐφ' οὗ ἐφάνη ἐμπούησαν τὴν ἐντύπωσιν ἣν κέντημα βελόνης ἐπὶ ἀκμωνος.

— Ἀλλ' εἰς τί δύναται νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ αὐτός ὁ νεανίας ὁ κόμης Ἀρστάιν, καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος, τώρα ὅτε ἐπεσεν εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ Σκλαβόνου ὡς στρουθίον εἰς τὰς τοῦ ἀετοῦ;

— Δὲν σοὶ ἐνεπιστεύθη ὁ Τζανῆς τὴν φύλαξιν τοῦ Δοῦμ; Ἄν ἀφῆσῃ τὸν

κλωδῶν ἀνοικτὸν τὸ πτηνὸν δὲν θὰ πετάξῃ;

— Ἀλήθεια . . . τίποτε εὐκολώτερον. Τί ζῶν ποῦ εἶμαι, εἶπε κτυπῶν τὸ μέτωπόν του νὰ μὴ μαντεύσω ἀπὸ τῆς πρώτης λέξεως. Ἀλλ' ἂν ἀπαλλάξω αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Σκλαβόνου εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ μὲ ἀνταμείψῃ.

— Ἐννοεῖται μικρὲ μου· εἶναι συμπεφωνημένον· εἶπεν ἡ Μαργαρίτη ἀκτινοβολοῦσα ἐκ χαρᾶς διὰ τὴν καλὴν τροπὴν ἣν ἐλάβανεν ἡ συνδιάλεξις· οὐδὲν ἐξ ὧν σοὶ ὑπεσχέθη θὰ λέισθ' ἰδικαίως ἀλλεῖς δικαιῶς καυνοῦμαι καὶ τὰ λοιπά. Τὸ διεκλήρυνεν ὁ ἴδιος καὶ οἱ εὐγενεῖς κρατοῦν τὸν λόγον των.

— Τῷ ὠμίλῃσες λοιπὸν καλὴ μου Μαργαρίτα.

— Ὅχι.

— Πῶς λοιπὸν γνωρίζεις τοὺς σκοπούς του.

— Θὰ σοὶ διηγηθῶ τοῦτο βραδύτερον· Λοιπὸν συγκατανεύεις;

— Μήπως ὁ νέος κόμης ὠμίλῃσε πρὸς τὴν Μαυροβουνιώτισσαν.

— Ὅχι.

— Ἀλλὰ τέλος ἡ Μαυροβουνιώτισσα θὰ ἔχῃ γνῶσιν.

— Ὅχι, μικρὲ μου Δοῦμ, ἐγώ . . . ἐγὼ μόνη.

— Εἰπὲ τὴν ἀλήθειαν, καλὴ μου Μαργαρίτα· αὐτὴ σὲ συνεβούλευσε.

— Ὅχι, ὅχι, παιδί μου.

— Ψεύδεσαι, ἐχθιδνα, ἀνέκραξεν αἰφνης ὁ γίγας μετὰ τὴν συνήθη τραχεῖάν του φωνὴν. Ψεύδεσαι! ἀποδείξεις δὲ ὅτι ὠμίλῃς ἐδῶ ἐν ὀνόματι ἄλλης εἶναι ὅτι σ' ἐπλήρωσαν ἐκ προκαταβολῆς μετὰ τὸ κόσμημα τοῦτο τὸ ὅποιον κρύπτεις αὐτοῦ.

Καὶ διὰ ταχείας κινήσεως βυθίσας ἀποτόμως τὴν χεὶρά του εἰς τὸ θυλάκιον τῆς θαλαμηπόλου ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ τὸ τεμάχιον τῆς χρυσῆς ἀλύσεως.

Ἐνώπιον τῆς ἀπροσδοκῆτου μεταβολῆς τοῦ προσφιλούς της ληστοῦ ἢ κυρῶ Μαργαρίτη ἔμεινε ἀναυδος γαίνοντι τῷ στόματι, ἀλλὰ μολὶς ἐκινδύνευσεν ἡ ἄλυσος, ἀνέκτῃσε τὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματος.

Δι' ἀστρακιάου συλλογισμοῦ ἐπίστρεψε τότε ὅτι ἐμάντευσε τὸν σκοπὸν δὲ ἐπεδίωξεν ὁ Δουμβρόσκης καθίσταμένους μελίσθους μετ' αὐτῆς. Θὰ εἶδεν οὕτως τὴν ἄλυσιν δταν ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου τῆς διὰ νὰ τῷ δώσῃ τὴν φιάλην τοῦ βαικίου καὶ διὰ νὰ τὴν ἀρπάξῃ ὁ λύκος προδοτικῶς ἐγένετο πρόβατον.

Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ καὶ τοὶ εὐλογος ἀπεῖχε πολὺ μακρὰν τοῦ πραγματικοῦ σκοποῦ δν προὔτιθετο ὁ Δαλματὸς. Ἄν ὁ Δουμβρόσκης δι' ἠρωικῆς προσπάθειας κατώρθωνεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς νὰ κρύψῃ τὴν σκαλιότητα τοῦ χαρακτῆρός του ἔπραξεν οὕτως ὅχι ἐκ πλεονεξίας ἀλλ' ὡς ὑπακούσῃ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ του.

Κατὰ τὸν προηγηθέντα σταθμὸν ὁ Τζανῆς ἰδὼν τὰ σημεῖα συνηνοήσεως καὶ ἀνταλλαγῆναι μετὰ τῆς Χρισίας καὶ τοῦ αἰχμαλώτου καὶ πλῆγεῖς ὑπ' αἰφνιδίας ζηλοτυπίας ἀπεφάσισε νὰ φωτισθῇ

ὅ,τι τάχιον ὤφειλε πρὸς τοῦτο νὰ ἀποταθῆ πρὸς αὐτὴν τὴν Χρισίαν; Ὅχι βεβαίως· ἡ Μαργαρίτη ἦτις δὲν ἐγκατελείμπανε τὴν κυρίαν της θὰ ἦτο συνένοχος βεβαίως τῆς βλαδίουργίας· ἀλλ' ἡ ὑπερφάνεια τοῦ Σκλαβόνου κατεξανίστατο εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς συνάφειαν μετὰ παρομοίας γυναικὸς πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς ὁποίας ἴσως θὰ ἐξέθετε τὰς ἀδυναμίας του καὶ τὰς ἀδίκους ἴσως ὑποφίας του, ἐσκέφθη λοιπὸν ὅτι ὁ παχύνουος Δαλματὸς ἐν τῇ συζυγίῳ αὐτοῦ ἰδιότητα θὰ ἐξεπλήρου το ἔργον τοῦτο πολὺ εὐκολώτερον πρὶν δὲ ἀναχωρήσῃ εἰς Μοστάρ συνηνοήθη μετὰ τοῦ Δουμβρόσκη ὅστις ἤκιστα διπλωμάτης τὸν χαρακτῆρα ἐδέχθη τὴν ἐντιμὸν ταύτην ἀποστολὴν ὡς φρικτὴν ἀγχαρῆριαν τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας.

Οὕτως ἐκὼν ἄκων κατέστη σύζυγος βουκολικός· ἀλλ' ἂν ἔως τώρα ἐπιστεύσαμεν ὅτι παρισταμέθα εἰς δευτέραν ἐκδοσιν τοῦ Ἀσματος τῶν Ἀσμάτων· μεταξὺ τοῦ Ἀνδρὸς καὶ τῆς Σουλαμίτιδος ἢ σκηνή μεταβάλλεται νῦν· ὁ ἀνὴρ ἐπανερχεται εἰς τὰς βίαιας καὶ κτηνώδεις ἀποτοῦ ἐξείς καὶ ἡ τρυφερὰ Σουλαμίτις ἐξαφθεῖσα καὶ αὐτὴ οὐδὼλος φαίνεται διατεθειμένη νὰ ὑποχωρήσῃ ἀνευ πάλης.

Ὁρμησασα πρὸς τὴν ἄλυσιν ἦν λαμβάνει ἀπὸ τῆς μιᾶς ἀκρας ἐν ῶ τὴν ἄλλην ἐκράτει ὁ Δαλματὸς ἐφώνασε

— Δός μου τὴν, Δοῦμ, δός μου τὴν· δὲν εἶναι ἰδικὴ μου, εἶναι τῆς Χρισίας.

— Ψεύδεσαι! σὲ ἐπλήρωσε μετ' αὐτὴν διὰ νὰ σιωπήσῃς τοὺς ἐρωτάς της μετὰ τοῦ Μαγουάρου.

Καὶ τινάξας τὴν διεκδικουμένην ἄλυσιν ἠνάγκασε τὴν θαλαμηπόλον νὰ τὴν ἀφῆσῃ.

— Ἄ! κλέπτη!

Ὁρμησασα ὡς λέκινα ἢς ἤρπασαν τὸν σκύμον ἡ Μαργαρίτη προσεπάθησε ματαίως νὰ ἐντυπώσῃ τοὺς ὄνυχας της ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ γίγαντος, ὅστις ἦτο τότε ὄρθιος καὶ ἐπομένως ἐκτὸς βολῆς.

— Δός μου τὴν ἄλυσίν μου, κλέπτη, δός μου τὴν ἄλυσίν μου, χοιροβοσκέ· ἄθλιε, διατὶ δὲν με φονεύεις συγχρόνως;

— Θὰ ἔλθῃ ἡ σειρά σου ὑπομονή, περιστερὰ μου. Ἄ! μὲ ἐνόμισες ἱκανὸν νὰ προδώσω τὸν ἀρχηγὸν καὶ νὰ ἐγκαταλείψω τοὺς γενναίους συντρόφους μου! Καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν σ' ἐρωτῶ! Διὰ νὰ ὑπάγω νὰ ἐγκλισθῶ ἐντὸς οὐγγρικῆς τινος καλύβης μετὰ τὸ γνηλατὸν δέρμα σου, τὸ ὅποιον κατέστη διὰ τύμπανον καταάλληλον.

— Δός μου τὴν ἄλυσιν.

Ὁ Δαλματὸς λαβὼν τὰς δύο χεῖρας τῆς Μαργαρίτης ἐντὸς τῆς μιᾶς παλάμης του διὰ τῆς ἐλευθερίας χερῶς του ἐκίνει ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτῆς τὸ τεμάχιον τῆς ἀλύσεως.

— Ἰδοὺ ἡ ἄλυσος σου· ἀπόλαυέ την διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, μέτρησον τοὺς κρίκους της ἐν ὄσφ λάμπει ἡ σελήνη.

Τῷ ὄντι τῇ στιγμῇ ταύτῃ μετὰ τῶν γιγαντιαίων χαλκοχρόνων νεφρῶν ἐφάνη ἡ σελήνη διὰ νὰ προσέξῃ τὸν τρόπον τινὰ εἰς τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην σκηνὴν.

— Ἰδοὺ ἡ ἄλυσος σου· ἀπόλαυέ την διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, μέτρησον τοὺς κρίκους της ἐν ὄσφ λάμπει ἡ σελήνη.

Αίφνης ὁ Δουμβρόσκη ἐξερράγη καὶ πάλιν εἰς βλασφημίαις.

— Ὁ ἄδης νὰ σὲ τσιγαρίση, γραϊὰ κλέπτρια· ἐδῶ εἶναι τὸ ἥμισυ τῆς ἀλύσεως ποῦ εἶναι τὸ ἄλλο;

— Δὲν θὰ τὸ μάθης· δὸς μου τὴν ἄλυσίν μου.

— Ἄν τὸ κόσμημα αὐτὸ εἶναι ἰδικόν σου, ὡς δὲν ἀμφιβάλλω, εἶναι ἐπίσης ἰδικόν μου· δὲν εἶναι κοινὰ τὰ τῶν συζύγων; Ἄλλ' ἡ Μαυροβουνιώτισσα δὲν κάμνει πράγματα ἡμιτελῆ ποῦ ἔχεις τὸ ἄλλο ἡμισυ;

Ἐκ νέου βυθίσας τὴν χεῖρά του εἰς τὰ θυλάκια τῆς Μαργάτης μετεβίβασεν εἰς τὰ ἑαυτοῦ πᾶν ὅ,τι περιείχον μέχρι καὶ μιᾶς πεπαλαιωμένης ψαλλίδος καὶ μιᾶς ἀργυρᾶς δακτυλήθρας, ἐν οἷς καὶ ἐν νημάτινον κομβόδεμα, οὗ τὸ βῆρος ἐμαρτύρει τὸν θησαυρὸν τῶν οικονομῶν ἢ τῶν ἀρπαγῶν τῆς θαλαμηπόλου.

— Ἄ ἄθλιε! ἂ ληστὰ!, ἐκραύγαζεν αὐτῇ διαρκούσης τῆς διαρπαγῆς περιστροφικῆς, δάκνουσα ἑαυτὴν διὰ τὴν ἀποφυγὴν τὰς ἰσχυρὰς συσφίξεις ἐν αἷς ἡγωνία, μὲ γυμνόνεις, μὲ κλέπτεις· αὐτὸ ἐπεδίωκες, γύφτε;

— Ὅχι, ἀγγελέ μου, ὄχι αὐτὸ ἐν ᾧ συνδιαλεγώμεθα περὶ ἀδιαφόρων πραγμάτων ὡς ἄεργοι, θὰ μ' εἶπες ἐδῶ, εἰς τὴν στιγμὴν ποῖα σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Μαγαύρου καὶ τῆς Μαυροβουνιώτισσας. Εἶμαι περίεργος· ἔλα, ἔλα, μὴ κινήσαι τόσο· δὲν πρόκειται νὰ τριῆς τοὺς ὀδόντας ἀλλὰ νὰ ὀμιλήσης. Εἶπέ μοι τί ἐσήμαινον αἱ χειρονομίαι ἐκεῖναι ἄς ἀντήλαξαν χθὲς τὴν μεσημβρίαν ἐν Ἐρζεγοβίῃ μὲ τὴν βοήθειάν σου, διότι καὶ σὺ προσεποιεῖσο ὅτι ἐζήτησις ὅ,τι δὲν ἔχασες. Τί ἔλεγον; τί ἐνόουν;

— Δὸς μοι ὅ,τι μοῦ ἀφῆρεςες, ληστὰ· μὴ σφίγγης τὸν βραχίονά μου.

— Μὴ στρέψης ἀλλαχοῦ τὴν συνδιαλάξιν, καλὴ μου σύζυγος. Ἄκουσον καλῶς· θὰ μ' εἶπες τὰ πάντα, εἰδεμὴ ὡς εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἶμαι υἱὸς τῆς μητρός μου, ἥτις ἦτο ὅπως καὶ σὺ κατηραμένη μάγισσα, μὲ αὐτὴν τὴν ἐλευθέραν χεῖρά μου, ἰδέ την, σὲ πνίγω.

Καὶ ἔλαβε τὸν λαϊμόν τῆς ἐν τῇ παλάμῃ. Ἐκεῖνη προσεπάθησε νὰ ὀμιλήσῃ ἄλλ' αἱ λέξεις ἠμποδίσθησαν ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Δουμβρόσκη νὰ ἐξέλθωσι τοῦ λάρυγγός τῆς· καὶ ἐξήνεγκε μόνον ῥόγγον ἀναρθρὸν ὅστις καὶ ὡς παράκλησις ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ὡς ἄρα.

«Ἄρκει νὰ ὑψώσω τὸν βραχίονα νὰ μὴ πατῆς πλέον εἰς τὴν γῆν καὶ εὐθὺς γίνομαι χῆρος· ἀλλὰ θέλω νὰ εἶμαι καλὸς σύζυγος εἶπε χαλαρόνων τὸν κλοιὸν τῶν δακτύλων του ἵνα ἀναπνεύσῃ τὸ θυμὸν τοῦ ἄς ἰδῶμεν θὰ ὀμιλήσης τῶρα γρη῏α;

— Ναι ναι, θὰ ὀμιλήσω.

— Πολὺ καλὰ. Τί σ' εἶπε λοιπὸν ἡ Μαυροβουνιώτισσα; τί ἤξεύρεις περὶ αὐτῆς καὶ τοῦ Μαγαύρου.

Καὶ προσωρινῶς ἀπέσυρεν ἀπ' αὐτῆς καὶ τὰς δύο χεῖράς του.

Ἡ Μαργάτη ἔπεσεν εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ δένδρου εἰς τὰ γόνατα· αἱ τρέμουσι χεῖ-

ρές τῆς ἦσαν βεβουλισμέναι εἰς τὴν κόμην τῆς ἥτις ἐπιπτε λευκόφαιος ἐπὶ τῶν ὤμων· ἐπνευστία· δυσκόλως εἰσέπνεε, ἔπειτα ἀφῆκε τὰς χεῖράς τῆς νὰ πέσωσι ἐκατέρωθεν μετ' ἀποθαρρύνσεως.

«Θὰ ὀμιλήσω ἀπ' οὐ μὲ ἀναγκάζει ὁ ληστής· ἐμπορῶ νὰ πράξω ἄλλως; καὶ ὅμως δὲν μ' ἀπέδωκε μῆτε τὴν ἄλυσιν μῆτε τὰ χρήματά μου, τὰ ὅποια ἦσαν κρυμμένα τόσο καλὰ. Καὶ ὅταν σκεφθῶ ὅτι εἶναι ὁ σύζυγός μου, ὅτι ἐγὼ τὸν ἠθέλησα ἐν ᾧ ἔφθανε νὰ ἐκλέξω...

«Ἐλα ἔλα ὄχι παράπονα· γρη῏ορα εἰ δὲ μὴ...

Καὶ σκύψας πρὸς αὐτὴν τῇ ἔδειξε τὰς δύο χεῖράς του ἐκατέρωθεν τοῦ λαϊμοῦ τῆς.

Ἄλλ' αἰφνυδίως ἐκεῖνη ἐξεγερθεῖσα μὲ δεκαπλασίας ἐκ τῆς λύσεως δυνάμεις

— Δὲν θὰ μάθης τίποτε ληστὰ! ἀνέκραξε ρίψασα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ τῶν χειρῶν τῆς δύο δράγματα κόνωσης.

Πρὶν ἢ ὁ Δαλματὸς ἐκπλαγῆς καὶ ἡμιτυφλὸς δυνηθῇ νὰ συνέλθῃ ἡ Μαργάτη ὤρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ κατέσχισε τὰς παρειάς του μὲ τοὺς ὄνυχάς τῆς, οἵτινες ἦσαν σκληροὶ καὶ ἀγκυλωτοὶ ὡς οἱ τοῦ πάνθηρος.

Ὁ Δαλματὸς ἐκίνησε τὴν χεῖρα ἵνα τὴν ἀπωθήσῃ ἄλλ' ἡ χεῖρ του ἀπήντησε τὸ πλατὺ στόμα τῆς ἀξίας συζύγου του καὶ ὁ ὀλολυγμὸς ὃν ἐξήνεγκεν ἀπεδείκνυεν ὅτι οἱ ὀδόντες αὐτῆς εἰσεχώρησαν εἰς τὰς σάρκας του.

[Ἐπταὶ συνέχισα].

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Α

(Ἐμμετροί)

Ἀγαπῶ τὸν τὸν κελὸ μου
νὰ ταρασσῶ τὸ μυζλι του.

Ἀγαπῶ παιδί γιὰ κῆρη
καὶ σκολι γιὰ νοικοκύρη.

Ἀδονατό ναι νὰ γινῇ χοῖρου μαλλί μεταξύ
καὶ τοῦ χωργιάτη τὸ παιδί νᾶχη ἀνθρωπικὰ καὶ τέξι.

Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι
καὶ κακοὶ Μυτιληναῖοι,
ἄλλα λένε τὸ πρωὶ
κι' ἄλλα κάνουν τὸ ταχύ.

Ἀλάργ' ἀπὸ τὰ τοῦμπανα,
κι' ὁ γάμος ἐξοδὰ ἔξισι.

Ἄλοι σὲ κείνον ποῦ καὶ
στὴν πρώτη δακονέα

Ἄλλοίμονο στὸν ἄνθρωπο τὸν κακομοιρασμένο,
δὲν ἔχει χέρια νὰ φυθῇ καὶ καρτερεῖ ἀπὸ ξένο.

Ἄλλοι τὰ καθαρίσματα
κι' ἄλλοι γενοῦν ἢ κόττας

Ἄλλα ν' τὰ μάτια τοῦ λαοῦ
κι' ἄλλα τῆς κουκουβάγιας.

Ἄλλοι σκάδουν καὶ κλαδεύουν
κι' ἄλλοι τραγουδοῦν καὶ πίνουν

Ἄν ἔχης τὰ καλὰ παιδιὰ τὰ βούχα τί τὰ θέλεις,
κι' ἂν ἔχης τὰ κακὰ παιδιὰ τὰ βούχα τί τὰ θέλεις!

Ἄν ἀρτηθῶ νὰ φάω ἀρνὶ
κι' ἂν κλέψω νᾶναι φᾶρι
κι' ἂν ἀγαπήσω καὶ κάμει
νὰ ἦναι παλληκᾶρι!

Ἄν εἶσαι καβαλάρης
ποῦν τὰ σπυροῦνια σου;

Ἄνακλάρωτε κ' ἡ βροῦδα
θέλει κι' ὁ ομογῶς γονατῆκα.

Ἄντρα βοῦρσα, κόπανο,
μεγάλη πέφτη ἔφτασε

Ἄνεβαίνει πνίγει με,
κατεβαίνει πνίγει με,
νὰ τὸ πῶ θέλω τ' ἀντρός μου.

Ἄν δὲν δώσης δὲν ἀγιάζεις...

Ἄν ἔχη; μοῖρα διάβαινε καὶ ριζικὸ περπάτει.

Ἄπὸ μένα τὸν Ἄλῃ
εἰς ἐσὶ τὸν Καραλῆ
τὸ κατράμι ναι γαζίρι
στεῖλε τᾶσπρα νὰ τὸ πάρης.

Ἄπὸ τὸν Ἄϊ Παλούκαρπο καὶ στὴ Φανερωμένη
τὸ γαδαρό μου ἔχασα καὶ καλὴ μοῖρα νᾶχη.

Ἄπ' τὴν μάνη ὡ; τὴ μαμὴ
χάθη τὸ παιδί.

Ἄπ' ἄλλου ῥχεταὶ λογάρι
κι' ἀπ' ἄλλου μαργαριτάρι.

Ἄπὸ κακὴ κολοκυθία οὔτε κολοκυθόσπορο!

Ἄπὸ μικρὸ κι' ἀπὸ τρελλὸ
μανθύνεις τὴν ἀλήθειαν.

Ἄπὸ πῆτα ποῦ δὲν δὲν τρῆς;
τί σὲ μέλει κι' ἂν καὶ.

Ἄπ' ὄξω μέλα
κι' ἀπὸ μέσα κουφέλα.

Ἄπ' ὄξω κόκκινο
κι' ἀπὸ μέσα κόκκινο

Ἄς μὲ λίνε βοῦδοντίνα
κι' ἄς φοφῶ ἀπὸ τὴν πέτινα.

Ἄς γεμίση τὸ γαρροῦλι
κι' ἄς κοπῇ τὸ ποδαράκι

Ἄφεντιὰ καὶ τράγια φῶρα.

(Πεζαί).

Ἄν δὲ σὲ κάμω σὴν ἐλόγου μου νὰ μὴ χαρῶ τὰ
νεῖτα μου.

Ἄπὸ κόττα ποῦ κακαρίζεις προκοπὴ παρμένεις;

Ἄπ' τὸ λιανοκόπι στὸ ξυλοκόπι.

Ἄσχημη τῆς κούνας εὐμορφη τῆς βούγας.

Ἄν χαθῆκαν τὰ δακτυλίδια, τὰ δάχτυλα στὸν
τόπο τους εἶναι.

Ἄς φέγγῃ ὁ ἥλιος κι' ἄς φέγγῃ στὰ βουνά.

Ἄκριδὸς στὴ στάχτη καὶ φτινὸς στ' ἀλιερί.

Ἄν δὲ ὄρῃς τὰ χειρότερα, δὲν θυμάσαι τὰ καλ-
λίτερα.

Ἄν δὲν ἔχης χρέος ἔμπα ἔγγυθης, κι' ἂν δὲν ἔ-
χη; δουλειὰ ἔμπα μάρτυρας.

Ἄγαπάει ὁ Θεὸς τὸν κλέφτη, μὲ ἀγαπάει καὶ
τὸν νοικοκύρη.

Κ. Μ. Γρ. Κ.